

Till

Svea hovrätt
avdelning 01
endast per e-post

Mål nr T 475-16 Börje Ramsbro./. Stiftelsen Industrifonden

Som ombud för Börje Ramsbro får vi härmed anföra följande till utvecklande av tidigare ingivet överklagande.

1. Börje Ramsbro vidhåller vad han anfört och åberopat i tingsrätten.

Inlagans disposition

2. I det följande sammanfattas inledningsvis grunderna för prövningstillstånd (punkt 3-7). Därefter ges en redovisning av bakgrunden och det relevanta händelseförloppet (punkt 8-51). I det följande avsnittet utvecklas grunderna för prövningstillstånd innefattande felen i tingsrättens dom. Efter ett inledande avsnitt med allmänna utgångspunkter (punkt 52-57) är framställningen uppdelad i två huvudavsnitt som avser (i) att Industrifonden har gjort en vinst genom förvärvet av Holdings aktier i International för 1 krona (punkt 58-89) och (ii) att Industrifonden har gjort en otillbörlig vinst genom detta förvärv (punkt 90-127). Därefter utvecklas i ett särskilt avsnitt grunderna för prejudikatsdispens (punkt 128-143). Slutligen redovisas i hovrätten åberopad bevisning (punkt 144-215).

Sammanfattning av grunderna för prövningstillstånd

3. Tingsrättens domskäl är i för målets utgång avgörande avseenden kortfattade och oklara. Bevisning av omedelbar relevans för prövningen har inte beaktats och ej ens berörts i domskälen. Tingsrätten har därtill gjort en felaktig bevisvärdering och utgått från påstådda förhållanden som inte har stöd i utredningen i målet. Det finns mot denna bakgrund anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten kommit till och att rikta allvarliga invändningar mot riktigheten av tingsrättens avgörande. Det föreligger därmed grund för *ändringsdispens*.
4. För det fall hovrätten inte meddelar prövningstillstånd på den ovan angivna grunden är omständigheterna – på grund av domsskälens lakoniska och oklara utformning – i vart fall sådana att det inte går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten kommit till. Det föreligger därmed grund för *granskningsdispens*.
5. Det föreligger även grund för *prejudikatdispens*. Härvid ska följande beaktas. Ramsbros talan grundar sig på att Industrifondens förvärv av en tredjedel av ägandet i System 3R-koncernen, genom köp av 30 000 aktier för 1 krona i januari 1994 från det av Börje Ramsbro då helägda moderbolaget Holding, utgör en obehörig förmögenhetsöverföring som ska återgå till Ramsbro genom tillämpning av rättsprincipen om obehörig vinst. Därmed uppkommer frågan om omfattningen av obehörig vinst-normens skyddsändamål.
6. Vägledning måste härvid hämtas i den överträdde normens övergripande syfte; en möjlighet till korrigerande av obehöriga förmögenhetsöverföringar som skett på annans bekostnad. En sådan möjlighet till korrigerande kan då inte begränsas endast till den juridiska person inom vars ram den av den obehöriga förmögenhetsöverföringen drabbade affärsverksamheten bedrivs. Den måste – med hänsyn till normens övergripande syfte – även kunna omfatta den bakomliggande ägaren på vars bekostnad förmögenhetsöverföringen sker. Detta gäller särskilt i fall där denne är ensamägare som i egenskap av innovatör och entreprenör byggt upp verksamheten från grunden. Inte heller gör sig enligt Ramsbro det till stöd för upprätthållandet av spärregeln ofta åberopade *dammlucksargumentet* gällande i situationer av i målet förevarande slag.

7. Här aktualiserade i praxis inte klarlagda frågor om obehörig vinst-normens tillämpningsområde och räckvidd har stor principiell och praktisk betydelse. Det är mot denna bakgrund av stor vikt för vägledning av rättstillämpningen att hovrätten tar upp målet till prövning.

Bakgrund och relevant händelseförlopp

8. Börje Ramsbro är en innovatör och entreprenör som år 1967 startade egen verksamhet i syfte att bidra till en förbättrad effektivitet inom verkstadsindustrin. På basis av sina egna patenterade uppfinningar och produktprogram, som gav gnistbearbetningstekniken en precision och flexibilitet som tidigare saknats inom den tillverkande industrin, byggde han under 70- och 80-talet upp vad som kom att bli en världsomspännande koncern under varumärket System 3R.
9. Under perioden 1977-78 expanderade verksamheten kraftigt när säljbolag startades i Tyskland och USA. Vid genomförandet av en uppmärksammas organisationsmodell och företagsprofil; en platt organisation och individuell, resultatbaserad lön till samtliga anställda, expanderade verksamheten ytterligare och en positiv utveckling följde. År 1980 var omsättningen 30 miljoner kr, att jämföra med 1989 års omsättning på 275 miljoner kr.
10. Under sommaren 1986 utvecklade Börje Ramsbro en teknisk lösning och uppfinning – Macro – med upprättande av prototyp ritningar och patentansökning under september samma år. Macro-produkter är komponenter och ett mekaniskt gränssnitt till bearbetningsmaskiner som, grundat på ett 3-axligt koordinationsystem med axlarna x, y och z, ger maximal precision och stabilitet samt kraftigt reducerade ställtider för tillverkning av formverktyg för bl.a. plastkomponenter i allt från mobiler till bilar.
11. Av utredningen i målet framgår att Macro fortfarande utgör basen för mer än 90 % av allt som System 3R tillverkar och säljer och är det mest noggranna och stabila systemet för omriggning av maskiner inom tillverkningsindustrin. I samband med introduktionen av Macro utvecklade Börje Ramsbro även affärsidén "1 Minute Set-up" för ökad produktivitet, som än idag är ett värdefullt och väletablerat varumärke. År 1993 omsatte

BRATT | FEINSILBER | HARLING

koncernen System 3R International AB [nedan Koncernen] ca 285 miljoner kr, hade 285 medarbetare och exporterade ca 97 % av produktionen.

12. Vid den för målet relevanta tidpunkten 1993/94 var Börje Ramsbro ägare till 100 % av aktierna i Koncernens moderbolag; System 3R Holding AB [nedan Holding], som i sin tur ägde 91 % av aktierna i det operativa bolaget; System 3R International AB [nedan International]. Återstående aktier ägdes av ledande befattningshavare i International. Koncernens samtliga IPR-tillgångar (varumärken och patent) innehades av Holding och utnyttjades av International via ett royaltyavtal. Det senare bolaget hade i sin tur majoritetsägande i samtliga säljbolag runt om i världen.
13. Under slutet av 80-talet drabbades Koncernen av en långvarig och kostsam patenttvist med huvudkonkurrenten Erowa, som hävdade att Macro utgjorde patentintrång. Till detta kom den svenska bank- och finanskrisen samt den allmänna konjunkturedgången i början av 1990-talet som medförde en nedgång i försäljningen. Koncernen utvidgade sina krediter hos Sparbanken och Nordbanken [nedan Bankerna], och fick därmed en stor skuld- och räntebörda, varför bolagets skuldbelastning var stor under perioden 1992/93. Till lånebilden hör att Börje Ramsbro i slutet av 80-talet finansierade utlösandet av tidigare delägare genom ett av Holding upptaget lån på 25 miljoner kronor hos Sparbanken, med pantsättning av aktierna i International som säkerhet (se tingsrättens aktbilaga 73). Sedermera pantsattes även aktierna i Holding för lånet (aktbilaga 242).
14. För att stärka bolagets finansiella situation, beslutades i början av 1992 om en åtgärdsplan, innefattandes stora organisationsförändringar. I april 1992 utvidgade Sparbanken sin kredit med 17 miljoner kronor, och ställde i samband med detta krav på att banken skulle få inflytande över ledningen och att Börje Ramsbro, på eget initiativ såväl som på förslag från banken, skulle söka bredda ägandet i Koncernen i syfte att frambringa en fortsatt affärsutveckling och nytt kapital (aktbilaga 58). Härefter tillsattes på bankens mandat en ny VD i International; Erik Andersson, och senare en ny styrelseordförande i International; Kjell Brändström.
15. Börje Ramsbro – som själv ville komma ifrån ansvaret för den dagliga operativa verksamheten för att kunna ägna sig åt långsiktiga affärs- och utvecklingsfrågor – delade bankens önskan om ett breddat ägande och hade därför inget emot en ny

ägarstruktur där han själv inte längre hade en majoritetspost. På inrådan av den nya VD:n, avvaktade dock Börje Ramsbro med att i detta skede sondera möjligheten att hitta kompletterande delägare.

16. Det nya samarbetet inom ledningen löpte till en början bra, men i samband med att Kjell Brändström tillsattes som ny styrelseordförande uppstod motsättningar kring hur verksamheten skulle skötas. Börje Ramsbro upplevde att ledningen saknade kunskap och förståelse för villkoren på den internationella marknaden. Han fick medhåll från medarbetare inom den svenska organisationen och hos säljbolagen runt om i världen, som inom kort tappade förtroendet för ledningen och fann situationen mycket skadlig för Koncernen. Utan relevant styrning inom verksamheten tilltog motsättningarna med tiden alltmer och under sommaren 1993 var konflikten mellan Börje Ramsbro och den av banken tillsatta ledningen ett av Koncernens största problem.
17. Börje Ramsbro var angelägen att nå en förändring och hade, på rekommendation av Styrelseakademien, fått kontakt med Uno Alfredéen – som vid tidpunkten var styrelseordförande i både Företagskapital och Industrifonden – och ville engagera honom som ny styrelseordförande i Holding. Efter att Alfredéen fått en god inblick i Koncernen förklarade han sig villig att acceptera ett sådant uppdrag (aktbilaga 255, 257-259). Sparbanken ville dock inte acceptera förslaget med hänvisning till att den av banken tillsatta ledningen hade deras fulla stöd.
18. Under våren 1993 började Ramsbro aktivt att leta efter kompletterande delägare och inledde diskussioner med bolagen Företagskapital och Produra om ett tredjedelsägande, där Ramsbro skulle behålla sitt ägande av Holding med ett kapitaltillskott från de nya delägarna. Vid besök hos Sparbanken den 2 augusti 1993 fick han emellertid beskedet att banken inte var beredda att acceptera den planerade affären.
19. Mot bakgrund av de accentuerade motsättningarna och att Börje Ramsbro inte fick något gehör hos kreditgivarna för vad han såg som nödvändiga förändringar i ledningen av Koncernen, beslutade han, efter samråd med ledamöter i Holdings styrelse, att köpa ut IPR-tillgångarna från Holding i syfte att säkerställa Koncernens intressen i förhållande till banken.

20. Sparbanken uppmanade Börje Ramsbro den 10 augusti 1993 att genast återföra rättigheterna till Holding och samtidigt till banken överlåta samtliga aktier i Holding för 1 krona. Börje Ramsbro erbjöds därvid en rätt att under 1993 återköpa aktierna under förutsättning att han hittade andra finansiärer som kunde överta bankens fordringar. Sparbanken påfordrade ett svar på sitt förslag inom 24 timmar (aktbilaga 214).
21. Börje Ramsbro hade vid denna tidpunkt inlett kontakter med det väletablerade amerikanska bolaget Internovo Inc. som en ny potentiell förvärvare av Koncernen, och begärde av denna anledning förlängda krediter hos Sparbanken (aktbilaga 247). Ramsbro bifogade samtidigt sin korrespondens med Internovos VD; Klaus Mengelbier-Hinze, av vilken det framgick att bolaget ville investera i Koncernen och genom nytt kapital, ny ledning och ändrad finansiering effektivisera och rekonstruera bolaget, samt att de av den anledningen ville inleda förhandlingar med Bankerna (aktbilaga 172). Sparbanken återkom dock i brev den 11 augusti 1993, varvid de vidhöll sitt tidigare krav och i bestämda ordalag avrådde Börje Ramsbro från fortsatt kontakt med Internovo (aktbilaga 173).
22. I början av september 1993 inledde Börje Ramsbro diskussioner med affärsmannen Håkan Nordquist om förutsättningarna för ett tilltänkt delägarskap i Koncernen, en diskussion som även kom att involvera Företagskapital. Tillsammans nådde parterna en principuppgörelse genom ett muntligt avtal som innebar att Ramsbro skulle tillföra de sedan tidigare utköpta IPR-tillgångarna och att Håkan Nordquist och Företagskapital skulle tillföra 20 miljoner kr i nytt kapital mot två tredjedelar av ägandet i Koncernen medan Ramsbro skulle behålla en tredjedel av ägandet.
23. Den 13 september 1993 sände Börje Ramsbro ett brev till Lars-Ove Håkansson på Sveatornet - ett helägt dotterbolag till Sparbanken som erhållit uppdraget att handha kontakterna med System 3R - och informerade om den nya tilltänkta ägarkonstellationen. Vid en lunch med representanter från Sveatornet och Sparbanken den 5 oktober 1993 gav bankens företrädare beskedet att Ramsbro, som ägare, var oförhindrad att vidta de åtgärder som han bedömde erforderliga. Han uppmanades dock åter att tillse att IPR-tillgångarna återfördes till Holding.

24. Redan följande dag, den 6 oktober 1993, återförde Ramsbro IPR-tillgångarna i enlighet med principuppgörelsen (aktbilaga 240) och såg i anslutning till detta också till att Kjell Brändström byttes ut som styrelseordförande i International.
25. Ramsbro presenterade den överenskomna ägarförändringen i Koncernen den 22 september 1993 genom att ledningen för de två dotterbolagen i USA och Japan introducerades för de nya delägarna (aktbilaga 125). Den 13 oktober 1993 introducerades även Håkan Nordquist, på egen begäran, för de fackliga representanterna inom International såsom kommande delägare i Koncernen.
26. Med början under hösten 1993 förhandlade Nordquist och Företagskapital – på uppdrag av Börje Ramsbro – med Bankerna om en förlängning av Koncernens krediter för att kunna slutföra affären i enlighet med den ovan nämnda principuppgörelsen, samt få till stånd viss nedskrivning av lånen. Förhandlingarna fick emellertid inom kort en annan inriktning där Ramsbro helt skulle uteslutas från ett fortsatt ägande och/eller ersättning för sina aktier. Ramsbro blev dock inte informerad om förhandlingarnas ändrade karaktär och inriktning.
27. Under tiden instruerade Nordquist, utan Ramsbros kännedom, den dåvarande ekonomichefen och bolagets revisor att upprätta en justerad substansvärdering, baserad på förutsättningen att Koncernen var försatt i konkurs, vilket resulterade i att Koncernen åsattes ett negativt substansvärde om -38,9 miljoner kr.
28. Enligt ett protokoll från Företagskapitals styrelsemöte den 7 oktober 1993 (aktbilaga 60) var Börje Ramsbro uträknad från en framtida ägarlösning. Istället diskuterades en affär där Nordquist och Företagskapital samt eventuellt Sparbanken skulle ingå i en ägarkonstellation.
29. I protokoll från ett sammanträde med arbetsutskottet i Företagskapitals styrelse den 15 november 1993 (aktbilaga 62) framgår att VD:n Hans Dirtoft bl.a. informerade om att man träffat en uppgörelse med Bankerna om villkoren för ett förvärv av Koncernen och vidare att Bankerna kunde komma att ansöka om att försätta Holding i konkurs. Vidare framgår att Industrifondens VD hade informerats och att man inväntade ett ställningstagande från deras sida.

30. Av de ovan nämnda protokollen framgår vidare att Företagskapitals ordförande, Uno Alfredéen, var närvarande vid båda sammanträdena och var insatt i affärens upplägg. Under denna relevanta tidsperiod var Uno Alfredéen som nämnts även ordförande i Industrifonden.
31. Börje Ramsbro, som under denna period inte varit delaktig i några förhandlingar med Bankerna, tog – efter att ha erhållit och avvisat ett nytt krav från Lars-Ove Håkansson på Sveatornet om att överlämna aktierna i International för 1 krona – initiativ till ett möte med Nordquist och Företagskapital den 10 november 1993. Han möttes då av beskedet att principuppgörelsen inte längre var aktuell; Nordquist och Företagskapital skulle fullfölja ett övertagande utan honom.
32. Den 15 november 1993 begärde Sveatornet återigen att Ramsbro, som ägare till Holding, skulle överlämna aktierna i International för 1 krona. Ramsbro avvisade kravet varpå Sparbanken, samma dag, begärde att Holding skulle försättas i konkurs med anledning av lånet på 25 miljoner kr (aktbilaga 221).
33. När Ramsbro fick klart för sig att de tilltänkta delägarna fört förhandlingar som skulle utmanövrera honom från ett fortsatt ägande eller vederlag, försökte han genom förhandlingar med Nordquist och Dirtoft den 11, 19 och 29 november samt den 1-2 december få till stånd ett fortsatt deläggande och/eller adekvat ersättning för sitt ägande, vilket dock genomgående avvisades. Affärsmannen Lars Saxholm, som företrädde Ramsbro vid mötena den 29 november och 1 december 1993, har redovisat att hans bestämda intryck var att det redan fanns en bakomliggande överenskommelse mellan Nordquist, Företagskapital och Bankerna (aktbilaga 127).
34. Ramsbro försökte parallellt att även finna alternativa ägarlösningar och återupptog kontakten med det amerikanska bolaget Internovo. Vid mötet den 1 december hänvisade Börje Ramsbro till att han hade alternativa intressenter varpå Nordquist uppgav att de hade ett bindande avtal med Bankerna, vilket Ramsbro rapporterade till Internovo samma dag (aktbilaga 130).
35. Internovo – som under höstens gång upprätthållit sin kontakt med ekonomichefen Mats Staffas – hade vid upprepade tillfällen kontaktat Bankerna i syfte att visa sitt intresse för ett förvärv av Koncernen. Klaus Mengelbier-Hinze hade därvid tydliggjort för Bankerna

att Internovo var beredda att amortera Holdings skuld på 25 miljoner kr samt stärka bolagets likviditet genom kapitaltillskott. Den lösning som hade diskuterats med Ramsbro var vidare att Ramsbro skulle behålla en kvarvarande ägarandel i International i form av en minoritetspost, samt en andel i ett nytt utvecklingsbolag; 5D Academy AB.

36. I brev till Sparbanken den 17 november 1993 (aktbilaga 129) respektive 1 december 1993 (aktbilaga 131) kritiserade Internovo banken för att ha negligerat deras propåer. Även Nordbanken kontaktades direkt av Internovo som informerade om att de kunde erbjuda en lösning utan nedskrivning av lånen. Därutöver tog Internovo en direktkontakt med konkursavdelningen vid Stockholms tingsrätt och begärde, med anledning av de ovan anförda omständigheterna, att konkursansökan skulle avvisas i avvaktan på resultatet av deras försök till förhandlingar (aktbilaga 132).
37. Utöver Internovo introducerade Ramsbro ytterligare en intressent, det börsnoterade företaget Karolin Invest AB (aktbilaga 133). I Sparbankens interna beslutsunderlag av den 8 juni 1993 (aktbilaga 245) framgår dessutom att flera stora bolag som Sandvik och Uddeholm visat intresse för Koncernen. Den informationen förmedlades dock aldrig till Börje Ramsbro och alternativa lösningar avvisades således konsekvent.
38. I ett fax från Dirtoft via advokat Mikael Nordlander tillställdes Börje Ramsbro sent på fredagseftermiddagen den 3 december 1993 två avtalshandlingar; ett aktieöverlåtelseavtal [nedan 3 december-avtalet] samt en option (aktbilaga 43). Enligt 3 december-avtalet överlät Ramsbro 10 % av aktierna i Holding till Nordquist och Företagskapital samt till den av Företagskapital förvaltade Småföretagarfonden för 1 krona. Avtalet innebar även ett befullmäktigande avseende de av Ramsbro innehavda aktierna och angav vidare att samtliga IPR-tillgångar skulle överlåtas till International.
39. Optionen avsåg en rätt för Sparbanken att vid pårop förvärva samtliga, resterande aktier i Holding för 1 krona.
40. Konkursförhandling var i detta skede planerad att äga rum måndagen den 6 december 1993. Ställd inför det överhängande konkurshotet undertecknade Ramsbro under fredagskvällen 3 december-avtalet och optionen, och sände per fax tillbaka de underskrivna dokumenten till Mikael Nordlander.

41. Samma dag den 3 december 1993, åtog sig Nordquist och Företagskapital genom ett avtal med Bankerna att gentemot de senare träffa avtal med Börje Ramsbro om att förvärva 10 % av aktierna i Holding och tillse att de fick fullmakt av Ramsbro att kalla till extra bolagsstämma i Holding samt att där utan begränsningar ha rätt att företräda Ramsbros aktier, dvs. de återstående 90 %. Vidare föreskrevs att Nordquist och Företagskapital hade för avsikt att under januari 1994 förvärva Ramsbros återstående aktiepost i Holding, att de skulle tillse att IPR-tillgångarna som ägdes av Holding kostnadsfritt skulle överföras till International, att de skulle förvärva de 9 % av aktierna i International som inte ägdes av Holding, samt att de skulle tillse att International genomförde en riktad nyemission mot ett visst kapitaltillskott. I gengäld förpliktade sig Bankerna till att möjliggöra en rekonstruktion genom att skriva av lån samt omvandla lån till konvertibla förlagslån (aktbilaga 61).
42. I en särskild garanti till Sparbanken garanterade Nordquist och Företagskapital att de senast i januari 1994 skulle ha förvärvat 100 % av aktierna i International.
43. Börje Ramsbro var inte informerad om och saknade helt kännedom om dessa avtalsregleringar med Bankerna.
44. Den 6 december 1993 skrev Ramsbro på ett bolagsstämmoprotokoll avseende extra bolagsstämma i Holding den 3 december, enligt vilken en ny styrelse valdes i Holding, bestående av Nordquist, Dirtoft och Hugo Lindblad (aktbilaga 64).
45. Den 20 december 1993 hade Börje Ramsbro ett möte med Uno Alfredéen i Industrifondens lokaler. Han framförde då att han under konkurshot tvingats att skriva under handlingar som skulle möjliggöra ett fientligt övertagande av ägandet i Koncernen – utan vederlag till ägaren. Någon tydlig respons från Alfredéen fick han dock inte. I nära anslutning till undertecknandet anförde Börje Ramsbro även detta i brev till Lars-Ove Håkansson på Sveatornet (aktbilaga 250) respektive Uno Alfredéen (aktbilaga 253), utan någon respons.
46. Den nya styrelsen i Holding beslutade den 27 december 1993 att sälja IPR-tillgångarna till International för ca 17,3 miljoner kr. Köpeskillingen återfördes därefter som ett koncernbidrag från Holding till International.

47. Den 28 januari 1994 beslutade styrelsen att sälja Holdings aktier i International till Nordquist, Företagskapital och Industrifonden¹ för sammanlagt 3 kr (aktbilaga 3). Företagskapital erhöll därvid 25 000 aktier för 1 krona, Nordquist med familj erhöll genom helägt bolag 35 000 aktier för 1 krona och Industrifonden 30 000 aktier för 1 krona. Denna utförsäljning av Holdings tillgångar skedde utan Ramsbros vetskap och då han fortfarande var rättmätig ägare av bolaget.
48. Den 21 februari 1994 påropade Sparbanken sin optionsrätt till Ramsbros aktier i Holding och sålde därefter, den 25 februari 1994, aktierna i Holding till International för 1 krona. Även de 10 % av aktierna i Holding som förvärvats genom 3 december-avtalet överläts till International. Holding blev därigenom ett helägt dotterbolag till International.
49. Industrifonden sålde år 1999 sina aktier i International till Nordquist och Företagskapital och erhöll enligt årsredovisningen för 1999/2000 en vinst på 17,5 miljoner kr.
50. Aktierna i International – som samtliga då innehades av Nordquist och Företagskapital – såldes år 2001 av Atle AB för cirka 324 miljoner kr till ett schweiziskt bolag. Atle AB hade tidigare förvärvat Företagskapital.
51. Efter att International den 25 februari 1994 förvärvat aktierna i Holding, ställde Ramsbro krav på att återfå de rättsstridigt åtkomna aktierna i Holding. Bolaget har emellertid likviderats av International år 2008 utan hänsyn till Ramsbros krav och utan beaktande av det skadeståndsanspråk som Holding kunnat göra gällande mot Industrifonden.

Utveckling av grunderna för prövningstillstånd innefattande felen i tingsrättens dom

Allmänna utgångspunkter

52. Tingsrätten konstaterar korrekt inledningsvis att det av Högsta domstolens praxis framgår att obehörig vinst är en allmän förmögenhetsrättslig princip som kan grunda återgångskrav. Vidare anför tingsrätten – med hänvisning till doktrinen – att förutsättningen för att en tillämpning av denna princip ska kunna få till resultat att en part blir betalningsskyldig gentemot en annan är (i) att en part har gjort en vinst, (ii) att

---

¹ Stiftelsen Småföretagarfonden upplöstes den 31 december 1993 och alla dess skulder och tillgångar överfördes till Industrifonden.

denna vinst har varit obehörig, (iii) att den andra parten har drabbats av en förlust eller annars att vinsten har uppkommit på den andras bekostnad och slutligen (iv) att det inte föreligger någon ansvarsfrihetsgrund avseende den som har gjort vinsten. Vidare framhålls att Börje Ramsbro har bevisbördan för att omständigheterna är sådana att han är berättigad till ersättning för obehörig vinst. Med dessa utgångspunkter har tingsrätten primärt prövat frågan om huruvida vinst uppkommit.

53. Prövningen av om Industrifonden har gjort en vinst vid förvärvet av den aktuella aktieposten om 30 000 aktier i International från Holding för 1 krona är beroende av Koncernens marknadsvärde vid tidpunkten för förvärvet. Hade Koncernen ett substantiellt marknadsvärde när Industrifonden förvärvade aktieposten för 1 krona så har Industrifonden också gjort en betydande vinst. Om Koncernen däremot vid förvärvet saknade marknadsvärde eller – annorlunda uttryckt – inte hade ett marknadsvärde som översteg den symboliska köpeskillingen på 3 kr, så har förvärvet av cirka 1/3 av ägandet i Koncernen för 1 krona inte inneburit någon vinst.
54. Av stor relevans för den aktuella bedömningen är distinktionen mellan marknadsvärde och substansvärde.
55. Den mest korrekta värderingen av ett igångvarande företags marknadsvärde – dvs. det förväntade priset vid en fri konkurrens mellan rationella köpare på en öppen marknad – är generellt sett en avkastningsvärdering.² Det är fråga om en värdering som bygger på företagets framtida avkastning och som tar hänsyn till poster såväl inom som utom balansräkningen, däribland affärsidéer, konkurrenskraft, säljorganisation, marknadsutveckling, varumärken och patent. Sparbankens värdering från juni 1993 är en avkastningsvärdering som grundade sig på en noggrann genomgång och analys av Koncernen (aktbilaga 32, underbilaga 1).
56. Frågan om ett företags värde är följaktligen inte synonymt med ett företags finansiering, utan besvaras ytterst av vad någon, på en öppen marknad, är villig att betala.

---

² I fråga om värdet av publika bolag är börsvärdet utgångspunkten. Vid förvärv av en kontrollpost av ett publikt bolag kan dock ej sällan ett övervärde i förhållande till börsvärdet anses föreligga.

57. En substansvärdering tar emellertid sin utgångspunkt i balansräkningen; en fryst bild av tillgångar, skulder och eget kapital på bokslutsdagen. En substansvärdering tar således inte hänsyn till företagets framtida avkastning eller hur företagets tillgångar används. Därmed inkluderas inte sådana värden som inte inryms i balansräkningen, exempelvis värdet av varumärken, patent, avancerade produktions- och utvecklingsresurser, säljorganisation och marknadsetablering, varför det bokförda värdet i balansräkningar i normala fall endast utgör en mindre del av ett företags totala värde. Av denna anledning är en substansvärdering ett missvisande mått på värdet av ett igångvarande företag och av samma anledning är en substansvärdering inte heller en adekvat eller vedertagen värderingsform som nyttjas vid en försäljning av ett igångvarande företag.

Industrifonden har gjort en vinst genom förvärvet av Holdings aktier i International för 1 krona

Tingsrättens bedömning

58. Tingsrätten anför att Koncernen under lång tid haft lönsamhetsproblem, att Sparbanken under hösten 1993 beslutade att inte förlänga krediterna till Holding på 25 miljoner kr och att en konkursförhandling sedan utsattes till den 6 december samma år. Vidare framhåller tingsrätten att Håkan Nordquist och Hans Dirtoft har uppgivit att Koncernen hade rejäla problem och ett kraftigt negativt kapital, samt att avtalen som träffades den 3 december 1993 innebar basen för en finansiell rekonstruktion. Tingsrätten anför vidare att Åke Hedén intygat att Koncernen hade ett negativt kapital och att Hedén också uppgivit att både Holding och International var på obestånd redan i juni 1993. Värderingar och granskningar under 1993 för att bedöma Koncernens ställning har bland annat varit Sparbankens värdering av den 22 juni 1993 (aktbilaga 32, underbilaga 1), Gunnar Gredenmans uppställning baserad på bokslut den 31 augusti 1993 (aktbilaga 230) samt vad som uppges vara Mats Staffas med fleras värdering av den 12 oktober 1993 (aktbilaga 234), vilket enligt tingsrätten också visat Koncernens mycket ansträngda ställning.
59. Ovan nämnda rapporter och värderingar kontrasterar tingsrätten mot ekonomen Kjell Öhrströms bedömning; att priset för Koncernen i december 1993 vid en ordnad, väl förberedd och internationellt riktad försäljning borde ha uppgått till 150-200 miljoner kr (aktbilaga 32 och 265). I anslutning härtill anför tingsrätten att Sparbanken i april 1992 i

samband med den utvidgade krediten ställde krav på att Börje Ramsbro skulle bredda ägandet. Vidare anføres att Börje Ramsbro påstått att det under hösten funnits andra presumtiva köpare till Koncernen än Håkan Nordquist och Företagskapital. Enligt tingsrätten har dock Börje Ramsbro inte lyckats visa att det fanns andra köpare som var villiga att, före Industrifonden, både lösa bankens krediter och betala ersättning för att förvärva Koncernen. Mot denna bakgrund har Börje Ramsbro enligt tingsrätten inte heller lyckats visa att Industrifonden gjorde en vinst när aktierna förvärvades i januari 1994 (tingsrättens dom s. 39-40).

Bristerna i tingsrättens prövning

60. Tingsrättens slutsatser om Koncernens obefintliga marknadsvärde vid tiden för ägarskiftet grundar sig – som framgått – på värderingar av substansvärdet; en ansträngd finansiell ställning och ett påstått negativt kapital.
61. Sparbanken har emellertid vid den för prövningen relevanta tiden bedömt att såväl Holdings som Internationals egna kapital var intakt (aktbilaga 245 och 246).³ Tingsrätten har inte berört detta för prövningen relevanta förhållande som talar mot de uppgifter som tingsrätten lagt till grund för sin prövning. Domen är därmed redan i detta avseende felaktig, oklar och ofullständig.
62. Beträffande den av tingsrätten åberopade bevisningen till stöd för Koncernens förmenta obefintliga värde, brister tingsrättens bedömning i fundamentala avseenden såväl avseende bevisningens proveniens som dess bevisvärde.
63. Det dokument av den 12 oktober 1993 som tingsrätten refererar till som en av bl.a. Mats Staffas upprättad värdering har av båda parter åberopats som skriftlig bevisning (Börje Ramsbro; aktbilaga 251 – Industrifonden; aktbilaga 234). Hans Dirtoft och Håkan Nordquist har i sina vittnesförhör felaktigt uppgivit att dokumentet skulle vara en värdering upprättad av bl.a. dåvarande ekonomidirektör Mats Staffas. Industrifonden har i sin tur uppgivit att det är fråga om en av Börje Ramsbro upprättad värdering som

---

³ Holdings kapital ansågs intakt med beaktande av övervärden i patent. Vad avser Börje Ramsbros utköp av patenten var, som framgått i målet, hans bestämda avsikt att de skulle återföras vid en försäljning, vilket också skedde inför genomförandet av principuppgörelsen med Nordqvist och Företagskapital (punkt 24 ovan).

han ska ha använt i förhandlingar med Bankerna (Industrifondens bevisuppgift, p. 1.2.44 och sakframställan p. 137).

64. Dokumentet är emellertid – som entydigt framgår av det av Ramsbro i målet åberopade och föredragna följebrevet och dokumentet – en skrivelse från Hans Dirtoft och Håkan Nordquist av den 12 oktober ställd till Lars-Ove Håkansson på Sveatornet. Av dokumentet framgår att utgångspunkten för det planerade övertagandet har varit en substansvärdering och att det enligt Dirtoft och Nordquist ”*i nuvarande läge torde vara utomordentligt svårt att diskutera avkastningsvärdet*”. Nordquist och Dirtoft utgår från ett i augusti 1993 framräknat negativt substansvärde och argumenterar sedan post för post för att komma fram till att negativt kapital bör anses vara cirka -50 miljoner kr. De noterar i samma dokument att Banken föreslår att de förvärvar 90 % av aktierna i Koncernen för symboliska 1 kr.
65. Staffas har – som han redovisat i sitt vittnesförhör – tillsammans med Lars-Ola Andersson på uppdrag av Håkan Nordqvist upprättat en värdering av den 29 oktober 1993 med utgångspunkt från att Koncernen var försatt i konkurs, vilket resulterade i ett substansvärde på -38,9 miljoner kr.
66. Av vittnesförhöret med Mats Staffas framgick vidare att denna substansvärdering i enlighet med Nordquist instruktion motsvarade *slaktvärdet* vid en konkurs och således inte var ett adekvat mått på Koncernens marknadsvärde vid tiden för ägarskiftet. Den avkastningsvärdering som Sparbanken upprättade och den i efterhand gjorda värderingen av Kjell Öhrström (aktbilaga 32) gav enligt Staffas en betydligt mer rättvisande bild av Koncernens marknadsvärde vid den aktuella tiden. Vidare framhöll Staffas att det var felaktigt att såsom Sparbanken gjort i sin värdering - subtrahera ett framräknat belopp avseende erforderligt egenkapitaltillskott från marknadsvärdet.
67. Tingsrätten har vidare hänvisat till att revisorn Åke Hedén uppgivit att Koncernen hade ett negativt kapital. I den för prövningen avgörande frågan om ett tänkt pris vid öppen konkurrens i en internationell försäljning uppgav dock Åke Hedén att en köpare med tillgång till utländskt kapital – för det fall en sådan hade funnits – hade haft möjlighet att finansiera upp bolaget. Medan bokföring och redovisning bygger på ett antal principer och regelverk om avskrivning och dylikt, kan, enligt Hedén, en köpare tycka annorlunda om värdet. När tingsrätten i domskälen refererar till Åke Hedéns vittnesmål beaktas

emellertid inte denna för prövningen relevanta utsaga, vars innebörd går helt i linje med Kjell Öhrströms bedömning om att Koncernen hade åsatts ett betydande marknadsvärde vid en internationell försäljning. Tingsrättens bedömningar och domskäl är därmed oklara och ofullständiga även i detta avseende.

68. Det förhållandet att Nordquist och Dirtoft i förhandlingar om villkoren för ett övertagande argumenterade för att Koncernen hade ett lågt eller obefintligt värde är inte förvånande. Det var en position som uppenbart gynnade deras affärsmässiga intressen. Att dessa aktörer vidhåller uppfattningen om det obefintliga marknadsvärdet även efter det att de tillsammans med Industrifonden vederlagsfritt övertagit Koncernen, är närmast självklart. Tingsrätten har dock inte beaktat att bevisvärdet av dessa aktörers utsagor måste bedömas mot denna bakgrund.
69. I den av Industrifonden presenterade värderingen framgår också att utgångspunkten för det ägarövertagande som skedde vid årsskiftet 1993/94 var en substansvärdering, dvs. en värdering baserad på historisk redovisningsinformation om skillnaden mellan företagets tillgångar och skulder och som ovan angivits, inte är en lämplig värdering av marknadsvärdet av en igångvarande verksamhet.
70. När tingsrätten lagt samma synsätt till grund för bedömningen av Koncernens marknadsvärde, har det gjorts med en lakonisk anmärkning om att Ramsbro inte visat att det fanns andra presumtiva köpare som var villiga att betala ersättning för Koncernen och lösa dess krediter. Det underliggande resonemanget synes vara att om Koncernen hade haft ett marknadsvärde så hade detta kommit till uttryck i form av substantiella bud. Ett sådant resonemang förutsätter dock att ägarskiftet i Koncernen genomförts under marknadsmässiga omständigheter. Utredningen i målet visar dock entydigt att någon sådan marknadssituation med fri konkurrens mellan rationella potentiella köpare aldrig uppkom, eftersom förutsättningarna för en fungerande marknad eliminerades.
71. Som framgått av utredningen i målet, med grund i Bankernas krav på nya delägare i samband med beviljandet av förlängda krediter i april 1992, var ett genomförande av en affär beroende av Bankernas medverkan och godkännande. Börje Ramsbro avvaktade under 1992 – på inrådan av den av banken tillsatta VD:n Erik Andersson – med att aktivt söka nya delägare i syfte att invänta effekten av det omfattande åtgärdsprogrammet.

Beslutet att avvakta med sökandet efter nya delägare under 1992 var i det avseendet välgrundat och under alla omständigheter saknar det relevans för prövningen av Koncernens marknadsvärde vid årsskiftet 1993/94.

72. När åtgärdsprogrammet fått ett positivt genomslag och Börje Ramsbro under våren 1993 inledde diskussioner med Företagskapital och Produra för att möta Bankernas krav om breddat ägande, avvisades förslaget av Bankerna under sommaren 1993. Detsamma skedde när Ramsbro presenterade Internovo som en tilltänkt förvärvare i augusti 1993. När Håkan Nordquist och Företagskapital sedermera introducerades som tilltänkta delägare, levde Börje Ramsbro – från början av september till den 10 november 1993 – i den berättigade tron att principuppgörelsen med parterna skulle fullföljas. När han i det senare skedet fick klart för sig att han var utesluten från såväl fortsatt ägande som adekvat ersättning, sökte han finna alternativa lösningar genom en återupprättad kontakt med Internovo.
73. En uppgörelse om huvuddragen i det förvärv som sedermera genomfördes av Nordquist, Företagskapital och Industrifonden var emellertid – utan Ramsbros medverkan eller vetskap – redan träffad med Bankerna vid denna tidpunkt. Internovos energiska och långvariga försök att få kontakt med Bankerna, att göra en due diligence av Koncernen och att vara med i en seriös budgivning förhindrades aktivt och konsekvent. Någon reell förhandlingssituation kom således aldrig till stånd.
74. Internovos upprepade försök att möjliggöra ett förvärv av Koncernen är härvid ett mycket påtagligt och konkret belägg för att det vid en internationell försäljning under öppna och ordnade former, hade funnits flera intressenter från de olika kategorier av potentiella köpare som bl.a. anges i KPMG:s värdering (aktbilaga 236), som skulle ha haft ett starkt affärsmässigt intresse av att förvärva Koncernen.
75. Det kan dock mot denna bakgrund konstateras att första gången som ett reellt marknadsvärde manifesterades vid en reell marknadssituation var när Koncernen år 2001 såldes för ca 324 miljoner kr. Härvid ska erinras om att förvärvet omfattade samma bolag med samma varumärke, samma grundpatent, samma produktionsresurser och samma väletablerade säljorganisation och marknadsandelar som vid den i målet aktuella tidpunkten 1993/94.

76. I målet har även, med all önskvärd tydlighet, framkommit att en avgörande drivkraft bakom Bankernas avvisande av Ramsbros samtliga alternativa ägarlösningar, som för honom innebar en kvarvarande ägarandel i någon form, var den starka aversion som Bankerna – och i synnerhet Sveatornet – hade gentemot Börje Ramsbro med anledning av den tidigare konflikten med ledningen och det därpå följande utköpet av IPR-tillgångarna. Av ovan nämnda protokoll från ett sammanträde i Företagskapital den 15 november 1993 (aktbilaga 62) anförs att *”Ramsbro (...) visat prov på dåligt omdöme. Ramsbro kan nu tvingas sälja sina aktier i Holding för 1 kr.”*
77. Lars-Ove Håkansson har under sitt vittnesmål i tingsrätten bekräftat att han under denna period mottagit information om Börje Ramsbro och System 3R endast från Kjell Brändström; den av banken tillsatta styrelseordföranden i International som spelade en avgörande roll i den konflikt som uppstod mellan Ramsbro och ledningen. Konflikten har således förmedlats till banken ur ett ensidigt perspektiv, vilket – som Håkansson liksom Nordquist och Dirtoft under sina vittnesmål kunde bekräfta – lett till att Bankerna *”var rasande på Börje Ramsbro”*. Håkansson och Dirtoft har vidare redogjort för att Ramsbros utköp av IPR-tillgångarna betraktades som *”mycket svekfullt”* och – som Dirtoft uttryckte det – *”gjorde banken helt vansinnig”*. De har vidare intygat att det mot denna bakgrund för banken var helt uteslutet att acceptera en lösning avseende System 3R där Börje Ramsbro på något sätt var involverad. Följaktligen kan konstateras att Börje Ramsbro inte behandlats som en normal bankkund; han blev en fiende som av banken – med ett irrationellt agerande i strid med grundläggande banketik – behandlades därefter.
78. Industrifonden har i linje härmed sakframställningsvis anfört att det mot bakgrund av vad Bankerna uppfattade som koncernens grundläggande problem, fanns ett intresse av att Börje Ramsbro inte hade någon del i verksamheten längre. För Bankerna framstod det enligt Industrifonden som ett mer affärsmässigt beslut att försätta Koncernen i konkurs än att låta Börje Ramsbro vara med och påverka dess framtid, vilket var en orsak till att Internovos intresseförfrågan inte var intressant för banksyndikatet (tingsrättens dom, s. 33).
79. Börje Ramsbros utköp av IPR-tillgångarna kan med hänsyn till ovan redovisade omständigheter förstås och försvaras. Men alldeles oavsett inställningen i denna fråga

har varken utköpet eller konflikten i ledningen eller Bankernas starka aversion gentemot Börje Ramsbro någonting med Koncernens reella marknadsvärde vid årsskiftet 1993/94 att göra. Detta är faktorer som för en potentiell förvärvare är helt irrelevanta. Ledningen skulle ju vid ett förvärv ändå bytas ut och Börje Ramsbro hade vid den relevanta tiden återfört IPR-tillgångarna.

80. Tingsrätten har vid sin prövning helt bortsett från dessa grundläggande förhållanden och har därmed även bortsett från den utredning som i målet presenterats och som visar att Koncernen, trots den finansiellt ansträngda situationen, hade ett mycket betydande marknadsvärde.
81. I avsaknad av en reell marknadssituation får vägledning för bedömning av marknadsvärdet i förevarande fall sökas i en värdering utifrån de faktorer som regelmässigt tillerkänns betydelse vid företagsvärderingar i en försäljningssituation. Härvid ska beaktas (i) att underkapitaliserade bolag ofta har ett betydande marknadsvärde som inte kommer till uttryck i balansräkningen, (ii) att Sparbanken vid den för målet relevanta tiden gjort en ingående analys och värdering av Koncernens avkastningsvärde till ca 115 miljoner kr exklusive IPR-tillgångar, samt (iii) att Jan Bergwall, dåvarande anställd och nuvarande VD med långvarig erfarenhet samt stor kunskap och insyn i Koncernen, lyft fram och i sitt vittnesförhör i anslutning till en powerpointpresentation (aktbilaga 264) redovisat en rad omständigheter och faktorer med avgörande betydelse för bedömningen av marknadsvärdet; däribland bolagets långsiktiga intjäningsförmåga och avancerade produktionsresurser, det starka, välkända och väletablerade varumärket System 3R, grundpatentet Macro (som utgör kärnan av hela System 3R:s verksamhet), samt den välfungerande säljorganisationen; faktorer som tillsammans tillskapat en konkurrenskraft och säkrat stora marknadsandelar världen över. Mot denna bakgrund har Jan Bergwall uppskattat att Koncernens marknadsvärde vid den i målet relevanta tidpunkten var minst 100 miljoner kr – en slutsats som i vittnesmålen delats av Mats Staffas, Nicholas Giannotte, Klaus Mengelbier-Hinze och Kjell Öhrström.
82. Därutöver har Jan Bergwall, liksom Mats Staffas, omvittnat att Koncernen vid den relevanta tidpunkten 1993/94 de facto var på uppgång. Koncernen – som trots sin ansträngda situation fortlöpande betalat sina räkningar – hade genom

åtgärdsprogrammet skapat positiva effekter, det egna kapitalet var intakt, resultaten förbättrades och lågkonjunkturen hade börjat vända. Detta framgår även av åberopad skriftlig bevisning (aktbilaga 260-262). Mats Staffas var därför av uppfattningen att Koncernen skulle ha klarat sig även utan den rekonstruktion som genomfördes efter ägarskiftet 1994. Som även Sparbanken angett i sina interna dokument (aktbilaga 123-124) har Koncernen hela tiden varit "performing" dvs. uppfyllt sina ränte- och amorteringsåtaganden, marknads- och framtidsutsikterna ansågs vara goda och banken har, till skillnad från Åke Hedén, inte gjort bedömningen att Koncernen var på obestånd.

83. Ovan nämnda faktorer ska vid en värdering betraktas utifrån en potentiell förvärvares ögon som internationellt sett kan finnas såväl vertikalt som horisontellt. KPMG har i sin värdering från 1995 betonat att Koncernen besitter ett värde som industriella köpare i form av konkurrenter, maskintillverkare och verktygs- och tillbehörstillverkare sannolikt värderar mycket högt mot bakgrund av betydande synergieffekter. Åke Hedén har under sitt vittnesmål även bekräftat vad Kjell Öhrström särskilt betonat, dvs. att utländskt kapital vid den relevanta tidpunkten inte var låst av den svenska marknadens lågkonjunktur. Goda förutsättningar fanns med andra ord för en internationell försäljning.
84. Det senare har vidare bekräftats av den skriftliga bevisning avseende Internovos försök att få till stånd ett förvärv av Koncernen under 1993, vilket även har omvitnats av Börje Ramsbro, Mats Staffas och inte minst av Internovos VD, Klaus Mengelbier-Hinze, som i sitt vittnesförhör förklarar att Internovo – med två bakomliggande och mycket resursstarka finansbolag som investerare – såg mycket påtagliga synergieffekter och därmed en stor utvecklingspotential i Koncernen med den teknologi som fanns inom System 3R. I sammanhanget ska nämnas att Håkan Nordquist i sitt vittnesmål har förklarar att samma resonemang om synergieffekter låg bakom den försäljning som år 2001 just genomfördes till en maskintillverkare för en köpeskilling om cirka 324 miljoner kr. Klaus Mengelbier-Hinze betonade även vikten av att få tillgång till ett grundpatent som Macro, som för en förvärvare skapar insyn i alla efterkommande patent och därmed är väsentligt värdefullt eftersom det säkrar en mycket god tillväxt.
85. Mot denna bakgrund var, som framgår av utredningen i målet, Internovo vid ett förvärv av Koncernen – trots medvetenheten om dess ansträngda finansiella ställning – villiga

att lösa bankens samtliga krediter – utan de nedskrivningar som Internovo kände till att Nordquist och Företagskapital blivit erbjudna – och erlägga ett adekvat vederlag till ägaren och den bakomliggande innovatören Börje Ramsbro. Ett förvärv skulle ha föregåtts av en mer ingående due dilligence men Internovo var – som redovisats ovan – fortlöpande informerad om Koncernens ekonomiska ställning och resultat, vilket inte hindrade deras energiska och uthålliga försök att inträda i en budgivning.

86. Ett förvärv från Internovo hade således inneburit att Koncernens lån inte legat kvar hos de svenska bankerna och villkoren, som vid förvärvet av Nordquist, Företagskapital och Industrifonden krävts för att få till stånd en finansiell rekonstruktion, hade inte överhuvudtaget varit aktuella.
87. Klaus Mengelbier-Hinze uppgav vidare i sitt vittnesmål att han vid den relevanta tidpunkten inte trodde att de skulle kunna förvärva Koncernen under ett värde om totalt 150-200 miljoner kr. Denna bedömning ligger i linje med Sparbankens avkastningsvärdering – med erinran om att den värderingen inte omfattar patent eller varumärken – samt Kjell Öhrströms värderingar, som båda visar att Koncernen hade ett betydande marknadsvärde.
88. Ovan redovisade förhållanden av avgörande betydelse för prövningen av Koncernens marknadsvärde finns överhuvudtaget inte berörda i tingsrättens bedömning. Tingsrättens domskäl är med hänsyn härtill synnerligen oklara och ofullständiga.
89. Vid en samlad bedömning av vad som framkommit i målet får det – tvärtemot tingsrättens bedömning som i domskälen inte berört den omfattande bevisning som presenterats avseende andra potentiella förvärvare – anses klarlagt att det fanns flera seriösa och kapitalstarka intressenter till ett förvärv av System 3R och att Koncernen vid en ordnad försäljning skulle ha åsatts ett mycket betydande marknadsvärde. Det ligger härvid i sakens natur att det inte med säkerhet går att uppskatta vad exakt ett sådant värde hade uppgått till i en reell marknadssituation. Men det kan – även vid en mycket försiktig bedömning – konstateras att det rör sig om en oerhörd diskrepans mellan vederlaget på 3 kr och ett marknadsvärde som uppgår till i vart fall ett stort antal 10-tals miljoner kr. Tingsrättens slutsats om ett obefintligt marknadsvärde är således ogrundad och – med beaktande av den bevisning som förebringats i målet – direkt felaktig.

Industrifonden har gjort en obehörig vinst vid förvärvet av Holdings aktier i International

Tingsrättens bedömning

90. Tingsrätten har i sin bedömning kommit fram till att Industrifonden inte gjorde en vinst när den aktuella aktieposten i International såldes den 28 januari 1994. Därefter övergår tingsrätten till en prövning av om en vinst vid vidareförsäljning av aktierna år 1999 varit obehörig. Tingsrätten anför vidare att Börje Ramsbro gör gällande att rättshandlingarna den 3 december 1993, vilka ledde fram till försäljningen av Holdings aktier i International, var ogiltiga på grund av rättsstridigt tvång enligt 29 § avtalslagen och ocker enligt 31 § avtalslagen samt att optionen därtill var ogiltig enligt 37 § och grunderna för 36 § avtalslagen (tingsrättens dom, s. 40).
91. Ramsbro har enligt tingsrätten inte visat att rättshandlingarna den 3 december var ogiltiga.
92. Till stöd för tingsrättens slutsats anføres i huvudsak: (i) att Nordquist och Dirtoft som företrädare för Företagskapital initialt avsett att Börje Ramsbro skulle kvarstå med 1/3 av ägandet i Koncernen i enlighet med principuppgörelsen (ii) att de i slutet av september 1993 kom till insikt om att Bankerna inte var villiga att diskutera en uppgörelse där Ramsbro skulle ingå i Koncernen med anledning av konflikten mellan Ramsbro och den av Sparbanken tillsatta ledningen och på grund av Ramsbros utköp av IPR-tillgångarna, (iii) att rättshandlingarna var ett led i den finansiella rekonstruktionen, (iv) att Ramsbro enligt Dirtoft redan i slutet av september informerats om att han var utesluten från ett fortsatt delägarande i diskussionerna med Bankerna, men att han inte ville ta till sig informationen, (v) att det inte fanns något hemligt avtal med Bankerna och att rekonstruktionsavtalet träffades med Bankerna på eftermiddagen efter att 3 december-avtalet ingåtts med Börje Ramsbro, (vi) att Nordquist, Dirtoft och Håkansson ”bestämt förnekat att det fanns något otillbörligt inslag i samband med att avtalen med Börje Ramsbro ingicks” och (vii) att Börje Ramsbro frivilligt skrev under rättshandlingarna och att han därvid var biträdd av kvalificerade rådgivare. I fråga om optionen anføres särskilt att det inte är visat att de överlåtna aktierna var värda mer än 1 krona (tingsrättens dom, s. 41 f).

Bristerna i tingsrättens prövning

93. Det ska inledningsvis noteras att tingsrätten givit en felaktig redovisning av Börje Ramsbros inställning i ett väsentligt avseende. Börje Ramsbro har inte åberopat grunderna för 36 § avtalslagen. I inlaga av den 24 augusti 2015 (aktbilaga 239, p. 43) görs en komplettering av grunderna enligt följande:

”Optionen är i vart fall ogiltig som stridande mot panthavarens omsorgsplikt och grunderna för 37 § avtalslagen, då den genomdrivits under konkurshot i syfte att de pantsatta aktierna skulle kunna tillägnas utan realisation av dessa på en med tillbörlig omsorg anordnad offentlig auktion. Avslutningsvis ska tilläggas att Industrifonden hade vetskap om de omständigheter som konstituerar ogiltighet av rättshandlingarna den 3 december 1993.”

94. En övergripande förutsättning för den av Ramsbro åberopade grunden om *obehörig vinst* och ogiltighetsgrunderna avseende rättshandlingarna den 3 december 1993 är att Industrifondens förvärv av den aktuella aktieposten i International hade ett betydande värde.

95. I det av Börje Ramsbro åberopade rättsutlåtandet av professor Per Samuelsson av den 28 augusti 2009 (aktbilaga 5) anförs avseende 29 § avtalslagen att bedömningen av rättsstridigheten avser *hotet* och den rättshandling som detta hot orsakat. I förevarande fall är det fråga om ett hot att inte ta tillbaka en för ändamålet gjord konkursansökan i syfte att framkalla en vederlagsfri överlåtelse av egendom. En sådan kan enligt Samuelsson inte vara rättsenlig enligt 29 § avtalslagen. I fråga om tillämpligheten av 31 § avtalslagen är den enorma diskrepansen mellan den överlåtna aktiepostens värde och det symboliska vederlaget om 3 kr, av avgörande betydelse för tillämpligheten av 31 § avtalslagen (rättsutlåtandet, s. 7 ff.).

96. På motsvarande sätt är Koncernens marknadsvärde av vital betydelse för ogiltighetsgrunderna avseende panthavarens omsorgsplikt och grunderna för 37 § avtalslagen. Det finns – som framgått av det ovan anförda – starkt stöd för att en pantrealisation genom en offentlig auktion hade lett till såväl en reglering av pantfordran som till ett adekvat vederlag till ägaren Ramsbro.

97. Sammanfattningsvis finns ett nära samband mellan bedömningen i tidigare led avseende vinsten och nu aktuell prövning.
98. Tingsrättens bedömning har felaktigt utgått från att det inte är visat att Koncernen hade något marknadsvärde. Vid prövningen av den hävdade ogiltigheten av rättshandlingarna den 3 december 1993 har tingsrätten utgått från att aktierna inte hade ett värde överstigande 1 krona (se punkt 92 ovan).
99. Den kritik avseende bristerna i tingsrättens prövning avseende Koncernens marknadsvärde som utvecklats i föregående avsnitt har således lika stor relevans i denna del.
100. Tingsrätten har gjort en felaktig och ofullständig prövning av det händelseförlopp som ledde fram till undertecknandet av rättshandlingarna den 3 december 1993.
101. Tingsrätten har hänvisat till Dirtofts utsaga; att Ramsbro redan i september 1993 ska ha blivit informerad av de andra parterna i principuppgörelsen om att han i diskussionerna med Bankerna var utesluten från ett fortsatt ägande. En utsaga som tingsrätten synes ha godtagit och lagt till grund för sin prövning utan att beakta den bevisning som entydigt talar mot denna uppgift.
102. Det var vid ett möte mellan Ramsbro, Nordquist och Dirtoft den 10 november 1993 i Företagskapitals lokaler som Ramsbro blev informerad om att han i diskussionerna med Bankerna var utesluten från ett fortsatt ägande. Ramsbro har då blivit mycket upprörd över beskedet. Börje Ramsbros och Håkan Nordquists uppgifter är i detta avseende helt samstämmiga.
103. Därtill kommer att det i målet är klarlagt att Nordquist och Dirtoft, som företrädare för Företagskapital, av Ramsbro under oktober 1993 presenterades som planerade nya delägare jämte honom för flera dotterbolagschefer (aktbilaga 125). Den uppgiften har även bekräftats i vittnesmål av Nicholas Giannotte, Börje Ramsbro och Håkan Nordquist. Nordquist blev också presenterad som blivande delägare för Holdings styrelse.

104. Ramsbro skulle självfallet aldrig ha presenterat Nordquist och Företagskapital, företrätt av Dirtoft, som blivande delägare tillsammans med honom inför dotterbolagschefer och styrelse, om de skulle ha informerat honom om att de planerade ett övertagande av Koncernen utan honom.
105. Det är anmärkningsvärt att tingsrätten inte beaktat den omfattande bevisning – innefattande vittnesuppgifter från Industrifondens huvudvittne Håkan Nordquist – som står i direkt strid med Hans Dirtofts uppgifter.
106. Det faktiska händelseförloppet är – som ovan redovisats – att Börje Ramsbro var utesluten från delägarskap i Nordquists och Företagskapitals diskussioner med Bankerna redan i början av oktober, men att han fick vetskap om detta först den 10 november 1993, och då inte genom deras försorg. Det låg utan tvekan inte i förvärvarnas intresse att informera ägaren Börje Ramsbro om det planerade övertagandet av Koncernen där han skulle ställas utan vare sig fortsatt deläggande eller vederlag. Tingsrätten har istället utgått från Dirtofts felaktiga uppgifter om att Ramsbro på ett tidigt stadium informerats om att han bortmanövrerats från ett fortsatt deläggande.
107. Den omständigheten att Börje Ramsbro länge hölls i okunnighet om att principuppgörelsen hade frångåtts, påverkade väsentligen hans möjligheter att på ett adekvat sätt tillvarata sina ägarintressen. Så länge han utgick från att uppgörelsen skulle fullföljas fanns ingen grund för honom att söka alternativa intressenter. När han i november 1993 väl fick vetskap om att uppgörelsen hade frångåtts så initierade han – förutom kontakter med alternativa investerare – förhandlingar med Nordquist och Företagskapital i syfte att få ett adekvat vederlag för sitt ägande i Koncernen.
108. Lars Saxholm som biträdde Börje Ramsbro fick – som ovan redovisats – det bestämda intrycket att det redan fanns en bakomliggande uppgörelse. Något som också bekräftas av att Nordquist vid möte den 1 december 1993 uppgav att de redan hade en bindande uppgörelse med Bankerna när Ramsbro påtalade att det fanns alternativa intressenter (aktbilaga 130 jämte punkt 34 ovan).
109. Det kan således konstateras att i det skede under november 1993 när Ramsbro kunde agera utifrån vetskapen om att principuppgörelsen frångåtts, så fanns de facto inte

något förhandlingsutrymme; det vederlagsfria förvärvet av Koncernen skulle drivas igenom som planerat.

110. Ett ytterligare uttryck för det obefintliga förhandlingsutrymmet är att avtalet den 2 december 1993 (aktbilaga 91) som sedan ersattes av 3 december-avtalet, hade en skrivning om att avtalet *"förutsätter en fredlig uppgörelse med bankerna"*. Denna skrivning var Sveatornet – som framgår av vittnesförhören med Lars-Ove Håkansson och Håkan Nordquist – inte beredd att acceptera, vilket medförde att skrivningen i 3 december-avtalet ändrades till att en fredlig uppgörelse med Bankerna hade träffats. Någon förhandling mellan Bankerna och Börje Ramsbro hade självfallet inte förekommit mellan undertecknandet av avtalen den 2 och 3 december. Det nya avtalet blev – liksom avtalet den 2 december – undertecknat av Ramsbro endast på grund av konkurshotet.
111. Tingsrättens bedömning – att Ramsbro undertecknat rättshandlingarna frivilligt med biträde av erfarna rådgivare – ska ses mot denna bakgrund. Det obefintliga förhandlingsutrymmet gör uppenbarligen frågan om hur erfarna och väl insatta rådgivarna var, mindre relevant.
112. Det ska likväl tilläggas att affärsmannen Lars Saxholm inte hade någon erfarenhet av att biträda vid företagsförvärv, vilket däremot advokaten Mikael Nordlander hade. Mikael Nordlander biträdde Börje Ramsbro vid mötet och undertecknandet av 2 december-avtalet och mottog och vidareförmedlade rättshandlingarna av den 3 december per fax till Börje Ramsbro. Han har i sitt vittnesförhör redovisat förutsättningarna för uppdraget, varvid han uppgivit att han *"famlade i mörker"* beträffande det faktiska händelseförloppet och dess innebörd, och att det i avsaknad av uppgifter och handlingar från Bankerna – vars frånvaro enligt Nordlander i sig var anmärkningsvärd – samt i avsaknad av en reell värdering, rörde sig om förutsättningar som på ett avgörande sätt skiljde sig från vad som är normalt vid ett företagsförvärv. Mikael Nordlander förklarade därvid att avtalsutkastet – till skillnad från det normala; dvs. att utkast skickas fram och tillbaka – presenterades för Börje Ramsbro med orden *"take it or leave it"* och betonade att *"förhandlingarna fördes under konkurshot"*. Mikael Nordlander förklarade därtill att han begärt – men nekats – tid och information för att kunna analysera situationen och att han därför var oförmögen att ge Börje Ramsbro någon som helst rådgivning. Mycket illa berörd översände han således

BRATT | FEINSILBER | HARLING

rättshandlingarna – som han juridiskt sett bedömde som högst undermåliga – till Börje Ramsbro den 3 december med orden *”du får ta ställning själv till det här”*.

113. Tingsrätten har i domskälen inte beaktat eller ens berört vad Mikael Nordlander redovisat om förutsättningarna för uppdraget.
114. Till bilden hör också att det i målet entydigt framkommit att Sveatornet och Bankerna konsekvent avisade den intressent – Internovo – som fortfarande i slutet av 1993 med stor energi och uthållighet sökte möjlighet till ett förvärv av Koncernen.
115. Utredningen i målet visar således sammanfattningsvis att det vid tiden för undertecknandet av rättshandlingarna i början av december 1993 hade tillskapats en låst situation där Ramsbro effektivt förhindrades att söka alternativa lösningar, utan de handlingsalternativ som hade förelegat om Bankerna agerat ekonomiskt rationellt och med beaktande av panthavarens omsorgsplikt. Denna låsta situation utnyttjades för att genom hot om att sätta Koncernen i konkurs förmå ägaren Ramsbro att underteckna rättshandlingarna den 3 december (avtal och option) som möjliggjorde ett efterföljande vederlagfritt förvärv av egendom av ett mycket betydande värde.
116. Tingsrätten har vidare i domskälen hänvisat till att Håkan Nordquist, Hans Dirtoft och Lars-Ove Håkansson uppgivit att det inte fanns några hemliga avtal mellan Nordquist, Företagskapital och Bankerna och att rekonstruktionsavtalet träffades på eftermiddagen den 3 december 1993, efter det att avtalen med Börje Ramsbro ingåtts (tingsrättens dom, s. 42).
117. Dessa uppgifter går dock inte att förena med vad som framgår av utredningen i övrigt. Av vittnesförhören med Lars-Ove Håkansson och Håkan Nordquist framgår att anledningen till att 3 december-avtalet tillkom var att Håkansson inte accepterade skrivningen i 2 december-avtalet om att avtalet förutsätter en fredlig uppgörelse med Bankerna. Ramsbro har redovisat att han fick avtalet och optionen tillsänt till sig per fax sent på eftermiddagen, fredagen den 3 december 1993. Av den skriftliga bevisningen framgår att avtal och option sändes med fax från Hans Dirtoft till advokat Nordlander kl. 16.31 (aktbilaga 43) och återsändes undertecknade kl. 17.39 (aktbilaga 8). Något rekonstruktionsavtal med Bankerna kan således inte ha ingåtts på eftermiddagen den 3

december efter det att parterna i detta avtal erhållit Ramsbros undertecknade aktieöverlåtelseavtal och option.

118. Därtill kommer – som framgår av redovisningen ovan – att överenskommelsen med Bankerna om villkoren för övertagandet av Koncernen varit klara sedan länge. Det som återstod var endast att få Börje Ramsbros underskrift på de dokument som skulle förbereda och säkerställa övertagandet av Koncernen.
119. Om konkurshotet, i linje med tingsrättens bedömning, inte nyttjades för att framtvinga Ramsbros avgörande underskrifter och förvärvet inte skulle ha präglats av något otillbörligt inslag, saknas i målet en förklaring till varför förvärvarna – som tillsammans med Bankerna redan i början av oktober var överens om den kommande ägarförändringens struktur som uteslöt Ramsbro – inte informerade Börje Ramsbro om det ”enda” förekommande alternativet, varför Bankerna skriftligen uppmanade Ramsbro att avsluta sina kontakter med andra intressenter, varför aktieöverlåtelseavtalet – i kontrast till ett företagsförvärvs normala förlopp med upprättade prospekt, avtalsutkast och förhandlingar – presenterades och undertecknades några få dagar före utsatt konkursförhandling, utan tid för Ramsbros advokat att ens sätta sig in i avtalen. Tingsrätten kan i sin bedömning därmed inte anses ha beaktat att Börje Ramsbro ostridigt exkluderades från all insyn i det avgörande förlopp som under hösten 1993 banade väg för det vederlagsfria förvärv som därefter genomfördes. Tingsrättens bedömning är därför även i detta avseende ofullständig och ogrundad.
120. Beträffande Holdings försäljning av aktierna i International den 28 januari 1994 har Börje Ramsbro i målet gjort gällande att försäljningen är ogiltig med anledning av att styrelsen som fattade beslutet inte var tillsatt i behörig ordning, och att styrelsebeslutet strider mot aktiebolagslagens jävsregler, mot styrelseledamöternas lojalitetsplikt och mot förbudet om olovlig utdelning. Grundläggande för tingsrättens redovisade inställning är härvid att rättshandlingarna av den 3 december 1993 är giltiga och att försäljningen var ett led i den finansiella rekonstruktionen, med innebörden att Ramsbro befullmäktigat parterna i 3 december-avtalet att rösta för hans räkning, och att Ramsbro avhänt sig kontrollen över aktierna genom optionen till Sparbanken. Tingsrättens slutsats är att det således inte fanns några motstridiga intressen mellan

styrelseledamöterna och Holding, varför beslutet om försäljningen inte är ogiltigt (tingsrättens dom, s. 43 f.).

121. Tingsrättens bedömning är härvid helt beroende av den slutsats som tingsrätten kommit fram till i tidigare led. Med utgångspunkt från att rättshandlingarna den 3 december 1993 är ogiltiga och endast kom till i syfte att förbereda en obehörig, vederlagsfri och mycket betydande förmögenhetsöverföring, blir bedömningen emellertid en helt annan.
122. Vad som tidigare anförts av såväl Börje Ramsbro som professor Per Samuelsson får därvid full relevans och det är med denna utgångspunkt uppenbart att Ramsbro fortfarande var rättmätig ägare till Holding vid denna relevanta tidpunkt.
123. Då rättshandlingarna av den 3 december 1993 är ogiltiga, blir de övriga åtgärderna i det stegvisa övertagandet inte att betrakta som formaliteter. Beträffande protokollet från bolagsstämman av den 3 december – som aldrig hållits och som skrivits på i efterhand och som dessutom har samband med en ogiltig rättshandling – är det ingen reell bolagsstämma; den saknar verkan och därmed även allt vad styrelsen beslutar (NJA 2008 s. 796). Därmed blir redan på denna grund försäljningen av aktierna i International ogiltig.
124. Då Nordquist varit med och fattat beslut i Holdings styrelse den 28 januari 1993 om en vederlagsfri överföring av 1/3 av Holdings aktier till eget bolag, och Hans Dirtoft varit med och fattat beslut om vederlagsfri överföring av de återstående aktierna i International till Företagskapital som han företräder, och Industrifonden vars värdepappersportfölj hans bolag förvaltar, har de haft ett sådant väsentligt mot Holding stridande intresse i frågan att de är jäviga enligt 8:10 då gällande 1975 års ABL.
125. De har därtill - liksom den tredje styrelseledamoten - genom den vederlagsfria överlåtelsen av Holdings aktier fattat sådant beslut till nackdel för bolaget som strider mot den lojalitetsplikt som kommer till uttryck i ABL 8:13. De har företagit rättshandlingar för bolaget som innebär sådant befogenhetsöverskridande att rättshandlingen enligt ABL 8:14 är ogiltig i förhållande till den avtalskontrahent som insåg eller bort inse att befogenheten överskreds. Industrifonden har haft en sådan

insikt. Det innefattar också en sådan vederlagsfri värdeöverföring som utgör olovlig utdelning.

126. Tingsrättens bedömning har – till följd av ovan redovisade brister – baserats på felaktiga utgångspunkter och tingsrättens slutsatser är således i detta avseende felaktiga.
127. Vid en samlad bedömning av vad som framkommit i målet kan således konstateras att tingsrätten i sin bedömning bortsett från en rad omständigheter och omfattande bevisning till stöd för att rättshandlingarna av den 3 december – vars undertecknande frammanats av ett överhängande och taktiskt betingat konkurshot – är ogiltiga och att det följande ägarskiftet i Koncernen var otillbörligt och rättsstridigt. Tingsrätten har i domskälen därvid inte heller redogjort för grunden till sin bedömning och bevisvärdering i detta avseende, varför tingsrättens domskäl är anmärkningsvärt oklara och ofullständiga. Därtill kommer att Industrifonden – som genom sin VD och styrelseordförande var fullt informerad om det planerade, vederlagsfria övertagandet av Koncernen – med full insikt har godkänt varje steg inför och vid förvärvet av Holdings aktier i International, som därmed konstituerar en obehörig vinst.

Utveckling av grunderna för prejudikatdispens

128. En övergripande invändning från Industrifondens sida är att Industrifondens förvärv av aktierna i International under alla förhållanden inte ska anses ha skett på Börje Ramsbros bekostnad, utan endast på Holdings bekostnad. Industrifonden anlägger med andra ord ett synsätt enligt vilket Ramsbro som bakomliggande ägare – i den mån någon skada uppkommit – ska anses ha drabbats av en icke ersättningsgill tredjemansskada. Med tingsrättens ovan redovisade bedömning har denna fråga inte blivit föremål för prövning.
129. Med hänsyn till Industrifondens invändning aktualiseras ändå obehörig vinst-principens tillämpningsområde och räckvidd avseende vilka som kan vara ersättningsberättigade.
130. Vägledning bör härvid – som vid andra fall i fråga om bestämningen av kretsen av ersättningsberättigade – sökas i det intresse som ska skyddas av den överträdde

normen (NJA 2008 s. 861). Fråga är alltså om obehörig vinst-principens eller normens närmare innebörd, syfte och funktion.

131. Mårten Schultz framhåller i sitt rättsutlåtande (aktbilaga 16) att det dels kan hävdas att en allmän rättsprincip om obehörig vinst är en norm som innebär att under vissa omständigheter – där någon gjort en vinst som i någon bemärkelse betraktas ha skett på någon annans bekostnad i vid bemärkelse – så ska den berikade ersätta den förfördelade, företrädesvis med ett belopp motsvarande vinsten. Därtill tillhandahåller principen en rättspolitiskt rimlig motivering som kan användas i rättsliga sammanhang, t.ex. därför att om en sådan regel inte tillhandhölls så skulle rättsordningen tillåta att någon kunde göra en obehörig vinst på annans bekostnad. Mårten Schultz konstaterar vidare att HD använder vinstargument både som motivering och för att uttrycka en självständig rättsprincip i svensk rätt. Ett vinstargument är typiskt sett ett argument för att ersättning ska eller kan utgå från en person (B) till en annan person (A) eftersom det skett en otillbörlig förmögenhetsöverföring och denna förmögenhetsöverföring bör gå åter då B annars skulle göra obehörig vinst. Vinsersättningen syftar definitionsmässigt till att undanröja det obehöriga *berikandet*.⁴
132. Obehörig vinst anses därtill tillämplig inom EU-rätten med hänsyn till att det är en bakomliggande, för medlemsländerna gemensam rättsprincip, vilket kommer till uttryck i EU-domstolens avgörande *Masdar mot Kommissionen*.⁵ I *Draft Common Frame of Reference* (Förslag till gemensam europeisk civillag) anges att "*Unjust enrichment*" bygger på grundprincipen "*a person who obtains unjust enrichment which is attributable to another's disadvantage is obliged to that other to reverse the enrichment*".
133. Vid en tillämpning av ovan redovisade rättsliga utgångspunkter på omständigheterna i förevarande fall framgår följande.
134. Frågan om kretsen av ersättningsberättigade aktualiseras först sedan det fastslagits att det föreligger en obehörig förmögenhetsöverföring. Frågan blir då om Börje Ramsbro som ägare av Holding omfattas av det intresse som obehörig vinst-principen ska

---

⁴ Mårten Schultz rättsutlåtande, s. 3 f.

⁵ Mål C-47/17 P, *Masdar (UK) mot Kommissionen*.

skydda eller om det endast är Holding, vars aktier i International vederlagsfritt överlåtits till Industrifonden, som omfattas.

135. Det övergripande syftet är – som ovan utvecklats – att korrigera en obehörig förmögenhetsöverföring och att på så sätt undanröja ett obehörigt berikande. Kretsen av ersättningsberättigade beskrivs som de på vars bekostnad i vid bemärkelse den obehöriga förmögenhetsöverföringen sker. I förevarande fall har – som framgått i målet – de aktörer som berikats av den otillbörliga förmögenhetsöverföringen förvärvat och likviderat det primärt drabbade bolaget Holding.
136. Det står vid varje verklighetsanknuten bedömning klart att den vederlagsfria överlåtelsen av Holdings aktier i International, i varje rimlig bemärkelse, skedde på bekostnad av Börje Ramsbro och inte endast på bekostnad av det av honom vid förmögenhetsöverföringen helägda bolaget Holding. Ett motsatt synsätt skulle innebära att ett obehörigt berikande inte kan undanröjas om de berikade får kontroll över det bolag som primärt drabbas av förmögenhetsöverföringen. Att även ägaren omfattas i ett fall som det förevarande följer dessutom redan vid en tolkning av den normalspråkliga innebörden av hur den ersättningsberättigade beskrivs: en obehörig förmögenhetsöverföring *på annans bekostnad / unjust enrichment which is attributable to another's disadvantage*.
137. Ståndpunkten att en förmögenhetsöverföring i ett sådant fall inte skulle anses ha skett på bekostnad av den som var ägare till det primärt drabbade bolaget vid berikandet och denne därmed inte skulle vara ersättningsberättigad, strider sammanfattningsvis på ett flagrant sätt mot de skyddsintressen som bär upp principen om obehörig vinst.
138. Att det obehöriga berikandet ska anses ha skett även på ägarens bekostnad understryks ytterligare när – som i förevarande fall – det är fråga om en affärsverksamhet som helt vilar på ägarens patenterade uppfinningar och entreprenörskap.
139. Det argument som skulle kunna anföras för en avgränsning av obehörig vinst-principens tillämpningsområde som utesluter Ramsbro som ägare, skulle vara skälen för upprätthållandet av en spärregel; att man annars får en alltför vid och svårförutsägbar

krets av ersättningsberättigade, det så kallade *dammlucksargumentet*. Det finns dock avgörande invändningar mot att anlägga ett sådant synsätt i fall av förevarande slag.

140. Härvid bör först framhållas obehörig vinst-principens subsidiära karaktär.⁶ Om ersättningskrav kan subsumeras under andra skadeståndsrättsliga normer så är obehörig vinst-principen inte tillämplig. Därtill kommer – som ovan berörts – att frågan om huruvida rättssubjektsläran skulle utesluta en drabbad ägare endast uppkommer när en obehörig förmögenhetsöverföring är konstaterad. Att i ett sådant läge konkludera att den obehöriga vinstöreföringen även sker på den bakomliggande ägarens bekostnad, innebär på intet sätt att man öppnar för en vid och svårförutsägbar krets av ersättningsberättigade.
141. Här aktualiserade frågor om obehörig vinst-principens tillämpningsområde och räckvidd är inte belysta i praxis. Det finns – som professor Mårten Schultz framhåller i sitt rättsutlåtande – ett behov av att kasta ljus över frågan om hur obehörig vinstbegreppet förhåller sig till civilrättens allmänna rättssubjektsläror.⁷
142. Då det – trots olika bolagskonstellationer – ofta får anses vara en bakomliggande fysisk person som ytterst drabbas av obehöriga berikanden, har hithörande frågor stor praktisk och principiell betydelse.
143. Det är mot denna bakgrund av stor vikt för vägledning av rättstillämpningen att hovrätten tar upp målet till prövning.

Bevisning

144. Börje Ramsbro åberopar samma bevisning i hovrätten som i tingsrätten.

Muntlig bevisning

145. Partsförhör under sanningsförsäkran åberopas med Börje Ramsbro (Tranebergsvägen 112, 167 44 Bromma), att höras om det händelseförlopp som föregick och de närmare omständigheterna kring undertecknandet av aktieöverlåtelseavtalet den 2 december

---

⁶ Mårten Schultz rättsutlåtande, s. 7 med där gjorda hänvisningar.

⁷ Mårten Schultz rättsutlåtande, s. 10.

BRATT | FEINSILBER | HARLING

1993 och de avtal som ersatte detta, dvs. aktieöverlåtelseavtalet och optionen av den 3 december 1993, samt den extra bolagsstämman den 3 december 1993, till styrkande av

- a. att Ramsbro hösten 1993 träffat en principöverenskommelse med Nordquist och Företagskapital om att dessa skulle investera i Koncernen mot erhållande av två tredjedelar av ägandet, varvid Ramsbro skulle behålla en tredjedel av ägandet via Holding och tillföra de av honom ägda IPR-tillgångarna, samt att Nordquist och Företagskapital gavs uppdraget att förhandla med Bankerna avseende krediterna,
- b. att Ramsbro under andra halvåret 1993 fortlöpande approcherades av seriösa intressenter med avsikt att investera i Koncernen på villkor som uppfyllde kreditgivarens krav och som var villiga att ge Ramsbro fortsatt deläggande och/eller adekvat kompensation, samt att dessa intressenter av Bankerna, Nordquist och Företagskapital systematiskt bortmanövrerades från möjligheten att investera i Koncernen,
- c. att Ramsbro först i mitten av november 1993 fick vetskap om att Nordquist och Företagskapital i strid med principuppgörelsen, tillsammans med Bankerna, hade planlagt ett ägarskifte i Koncernen som uteslöt honom från fortsatt ägande och att han i detta skede sökte nya ägarlösningar, vilket aktivt avvisades av Nordquist, Företagskapital och Bankerna,
- d. att avtalet av den 2 december 1993 förutsatte att Ramsbro träffade en fredlig uppgörelse med Bankerna,
- e. att innehållet i avtalet och optionen av den 3 december 1993 ensidigt dikterades av motsidan och förelades Ramsbro för undertecknande under hot om att Holding annars skulle försättas i konkurs,
- f. att Ramsbro skrev under aktieöverlåtelseavtalet samt optionen den 3 december 1993 endast på grund av hotet om att Holding annars skulle försättas i konkurs,
- g. att Ramsbro inte var närvarande vid den påstådda extra bolagsstämman i Holding den 3 december 1993,

- h. att det rådde ett uppenbart missförhållande mellan marknadsvärdet av Holdings aktier i International och av Ramsbro erhållet vederlag.
146. Börje Ramsbro ska vidare höras om att Sparbanken under hösten 1993 krävde att de pantsatta aktierna i International skulle överlämnas för 1 krona, till styrkande av att Sparbanken redan innan tillkomsten av den i målet aktuella optionen av den 3 december 1993 under konkurshot sökte tillgodogöra sig pantsatta aktier utan pantrealisation. Börje Ramsbro ska även höras om motsättningarna mellan honom och den av Sparbanken tillsatta VD:n och styrelseordföranden i International till styrkande av dessa motsättnings negativa inverkan på Koncernens affärsverksamhet.
147. Börje Ramsbro ska även höras om sin inställning till ägarförändring i Koncernen och de kontakter angående detta han hade med Koncernens kreditgivare under perioden 1992-93 samt om vilken information han fick om presumtiva intressenter till investering i Koncernen, till styrkande av att Börje Ramsbro accepterade och var inställd på en ägarförändring som innebar att han förlorade majoritetsägandet i Koncernen, samt till styrkande av att han inte fick information om att flera tunga bolag enligt Sparbanken ska ha anmält intresse av investering i Koncernen.
148. Börje Ramsbro ska därtill höras om de kontakter han hade med Industrifondens dåvarande ordförande Uno Alfredéen under första halvåret 1993, i samband med att Alfredéen var tilltänt som ny ordförande i Holding och International, till styrkande av att Industrifondens ordförande hade god inblick i Koncernens verksamhet och interna förhållanden. Börje Ramsbro ska även höras om sina kontakter med Uno Alfredéen i december 1993 och januari 1994 till styrkande av att Alfredéen vid Industrifondens förvärv av de 30 000 aktierna i International hade vetskap om förvärvets obehörighet och om omständigheterna vid tillkomsten av de, av Börje Ramsbro undertecknade rättshandlingarna av den 3 december 1993.
149. Vittnesförhör åberopas med Mats Staffas (Stakhedsvägen 16, 770 14 Nyhammar), dåvarande ekonomidirektör i Koncernen, att höras om sina iakttagelser avseende Koncernens ställning och utveckling under 1993 och om de intressenter som approcherade bolaget vid denna tid, samt om omständigheterna kring upprättandet av

BRATT | FEINSILBER | HARLING

protokoll den 4 december 1993 till extra bolagsstämmor i Holding och International, till styrkande av

- a. att det fanns andra seriösa intressenter än Nordquist och Företagskapital och att dessa intressenter var villiga att investera i Koncernen på villkor som skulle omfatta nytt kapital, förstärkning av management och återbetalning av lånet till Holding för vilket aktierna i International var pantsatta,
- b. att Koncernen hade ett marknadsvärde som vida översteg dess skulder,
- c. att Staffas av Håkan Nordquist fick i uppdrag att utföra en substansvärdering av Koncernen under antagandet att Holding var försatt i konkurs och att han fick uppdraget utan Ramsbros vetskap,
- d. att det inte i laga ordning kallats till den påstådda extra bolagsstämman i Holding, antedaterad till den 3 december 1993, där en ny styrelse ska ha utsetts, och att Ramsbro inte närvarat vid någon sådan bolagsstämma,
- e. att det inte heller i laga ordning kallats till den påstådda extra bolagsstämman i International, och att Ramsbro inte heller närvarat vid någon sådan bolagsstämma.

150. Mats Staffas ska även höras om sina iakttagelser vad avser Koncernens marknadsutveckling, resultat och potential under 1993/94, till styrkande av att Koncernen vid tiden för ägarskiftet 1994 hade en betydande långsiktig intjäningsförmåga och utvecklingspotential.

151. Mats Staffas ska vidare höras om sina iakttagelser beträffande konflikten under 1992/93 mellan Ramsbro och den av Sparbanken tillsatta VD:n och styrelseordföranden i International till styrkande av dessa motsättnings negativa inverkan på Koncernens affärsverksamhet.

152. Mats Staffas ska även höras om omständigheterna vid tillkomsten av styrelseprotokoll i Holding av den 4 december 1993 till styrkande av att detta utformats av Mats Staffas

efter diktat av Håkan Nordquist, utan närvaro av de i protokollet föregivna styrelseledamöterna.

153. Mats Staffas ska därtill höras om sina iakttagelser avseende upprättandet av kontrollbalansräkningar i International och Holding under 1993 till styrkande av att bolagens aktiekapital var intakt.
154. Vittnesförhör åberopas med advokat Mikael Nordlander (Advokatfirman Nordlander KB, Box 5048, 102 41 Stockholm), att höras om sitt uppdrag och de närmare omständigheterna kring undertecknandet av avtalet den 2 december 1993 och de närmare omständigheterna kring undertecknandet av avtalen som ersatte detta, dvs. aktieöverlåtelseavtalet samt optionen av den 3 december 1993, till styrkande av
- a. att avtalet den 2 december 1993 förutsatte att Ramsbro träffade en fredlig uppgörelse med bankerna,
  - b. att Ramsbro starkt motsatte sig undertecknandet av avtalsdokumenten,
  - c. att avtalet och optionen den 3 december 1993 inte var föremål för några förhandlingar utan ensidigt dikterades av motparten och endast vidarebefordrades till Ramsbro per telefax via Nordlander,
  - d. att Ramsbro skrev under avtalet och optionen den 3 december 1993 endast på grund av hotet att Holding annars skulle försättas i konkurs,
  - e. att Mikael Nordlander inte var närvarande när Ramsbro undertecknade avtalet och optionen den 3 december 1993.
155. Vittnesförhör åberopas med Jan Bergwall (Rosengatan 11, lgh 1003, 172 70 Sundbyberg), dåvarande vice VD, marknads- och utvecklingschef och nuvarande VD i International, att höras om utvecklingen av System 3R:s produktprogram före och efter ägarskiftet i början av 1994, samt om de immateriella rättigheternas betydelse för denna utveckling, till styrkande av

- a. de förvärvade IPR-tillgångarnas stora värde och centrala betydelse för Koncernens verksamhet och fortsatta utveckling,
- b. att Koncernen vid tiden för ägarskiftet hade en betydande långsiktig intjäningsförmåga och utvecklingspotential.

156. Vittnesförhör åberopas med Åke Hjalmarsson (Vesslevägen 14, 167 66 Bromma), dåvarande produktionschef i International, att höras om sina iakttagelser avseende koncernens maskinpark och fastighetsbestånd i början av 1994 samt om IPR-tillgångarnas betydelse för verksamheten, till styrkande av att Koncernens maskinpark och fastighetsbestånd var väl underhållet och i gott skick samt med i punkten ovan angivet bevisstema.
157. Vittnesförhör åberopas med Nicholas Giannotte (5 Hemlock Lane, Holmdel 07733 New Jersey, USA), dåvarande VD för dotterbolaget System 3R Inc., att höras om marknadsläget 1993/1994 och om System 3R Inc:s och Koncernens utveckling, resultat och potential under denna tid. Förhöret åberopas med samma bevisstema som angivits ovan i punkten 155.
158. Nicholas Giannotte ska även höras om sina iakttagelser beträffande motsättningarna i Koncernen mellan Ramsbro och den av Sparbanken tillsatta VD:n och styrelseordföranden i International till styrkande av denna konflikts negativa inverkan på Koncernens affärsverksamhet. Nicholas Giannotte ska därtill höras om sitt sammanträffande med Håkan Nordquist och Hans Dirtoft under hösten 1993, till styrkande av att Håkan Nordquist och Företagskapital introducerades som nya potentiella delägare i Koncernen.
159. Vittnesförhör åberopas med Ulf Björningar (Ynglingavägen 20, 177 57 Järfälla), dåvarande kommunikationschef i International, att höras om sina iakttagelser rörande IPR-tillgångarna i Koncernen och dessas betydelse för verksamheten och varumärket System 3R, till styrkande av Börje Ramsbros avgörande betydelse för utvecklingen av IPR-tillgångarna samt med i punkt 155 angivet bevisstema.

BRATT | FEINSILBER | HARLING

160. Vittnesförhör återopas med Klaus Mengelbier-Hinze (468 Shakespeare Dr, Collegeville 19426 Pennsylvania, USA), VD för Internovo Inc., att höras om de försök som under hösten/vintern 1993 gjordes från Internovos sida att förvärva Koncernen, till styrkande av
- a. att Koncernen enligt Internovos bedömning hade ett betydande marknadsvärde och stor kommersiell potential,
  - b. att Internovo hade starkt intresse och finansiella förutsättningar att förvärva Holding och därvid erbjuda en lösning som innefattade tillförande av nytt kapital, förstärkning av management och återbetalning av det lån för vilket aktierna i International var pantsatta samt fortsatt deläggande för Börje Ramsbro och/eller adekvat kompensation,
  - c. att Internovo gjorde långvariga, energiska ansträngningar att få till stånd förhandlingar med Bankerna om en sådan ägarlösning, och att dessa propåer fortlöpande avvisades.
161. Sakkunnigförhör återopas med ekonom Kjell Öhrström (Östansjö 3786, 820 11 Vallsta), att höras avseende marknadsvärdet av Koncernen vid den i målet aktuella tiden, till styrkande av att marknadsvärdet av Koncernen i december 1993 låg i spannet 150-200 miljoner kr.
162. Samtliga förhör återopas genom uppspelning av de i tingsrätten upptagna ljud- och bildinspelningarna, utom förhöret med Klaus Mengelbier-Hinze som i tingsrätten hördes per telefon och därför måste höras på nytt.

Skriftlig bevisning

163. Brev till Lars-Ove Håkansson, Sveatornet AB, från Ramsbro den 13 september 1993 (aktbilaga 122), till utvisande av att Ramsbro i september 1993 introducerade Håkan Nordquist som en ny presumtiv investerare och delägare i Koncernen.
164. Protokoll från Sparbanken den 27 december 1993 (aktbilaga 123), till styrkande av att Koncernen hela tiden skött sina åtaganden gentemot banken.

165. Protokoll från Sparbanken den 3 februari 1994 (aktbilaga 124), med samma bevisstema som i punkten ovan.
166. Bekräftelse signerad av representanter för två av dotterbolagen till International av den 31 augusti 1994 (aktbilaga 125), till styrkande av att principuppgörelsen med Nordquist och Företagskapital som blivande två tredjedelsägare i Koncernen presenterades i Koncernens organisation under hösten 1993.
167. Faxmeddelande från Ramsbro till bl.a. Sveatornet, Nordquist och Företagskapital, den 23 november 1993 (aktbilaga 90), till utvisande av att Ramsbro vid denna tid sökte få till stånd en förhandling om en helhetslösning gällande ägandet i Koncernen.
168. Utskrift av vittnesförhör med Lars Saxholm i Stockholms tingsrätt, mål nr T7-109-95 (aktbilaga 127, p. 94-116), med tingsrättens ljudupptagning (aktbilaga 266, ljudupptagningsband nr 13, sida A, inmatningsläge ca 2 minuter framåt). Utskriften och ljudupptagningsbandet åberopas då Lars Saxholm avlidit. Förhöret åberopas till styrkande av
- a. att det vid de kontakter som Saxholm – som företrädare för Ramsbro – hade med Nordquist och Företagskapital i månadsskiftet november/december 1993 kunde konstateras att det inte förelåg något förhandlingsutrymme samt att Saxholm därvid bibringades den bestämda uppfattningen att det redan förelåg en överenskommelse mellan Nordquist, Företagskapital och Bankerna avseende Koncernen,
  - b. att försök att föra in andra intressenter i förhandlingarna aktivt förhindrades,
  - c. att Ramsbro på grund av konkurshotet var försatt i en situation som innebar att han upplevde att han inte hade något förhandlingsutrymme.
169. Aktieöverlåtelseavtalet den 2 december 1993 (aktbilaga 91), till styrkande av att överlåtelsen av aktierna vid den tidpunkten förutsatte att Ramsbro och Bankerna gjorde en fredlig uppgörelse.

170. Handskrivet meddelande från Ramsbro till advokat Mikael Nordlander, i anslutning till underskriften av optionen den 3 december 1993, (aktbilaga 126), till styrkande av att Ramsbro skrev på optionen utan att förstå dess innebörd och endast på grund av hotet om att Holding annars skulle gå i konkurs.
171. Aktieöverlåtelseavtalet den 3 december 1993 (aktbilaga 8, § 2), till styrkande av att fullmakten redan med hänsyn till dess utformning är ogiltig.
172. Brev från Mikael Nordlander till Företagskapital och Håkan Nordquist den 2 december 1993 (aktbilaga 37), till styrkande av att Ramsbro förväntade sig en fredlig uppgörelse med Bankerna.
173. Värdering av Koncernen utförd av Sparbanken den 22 juni 1993 (underbilaga 1, aktbilaga 32), till styrkande av att Koncernen enligt Sparbanken hade ett marknadsvärde som uppgick till 115 miljoner kr, exklusive immateriella rättigheter.
174. Värdering av Koncernen i december 1993 utförd av Kjell Öhrström den 20 december 2012 (aktbilaga 32), samt kompletterande yttrande av Kjell Öhrström den 18 augusti 2015 (aktbilaga 265), till utvisande av att marknadsvärdet av Koncernen i december 1993 låg i spannet 150-200 miljoner kr.
175. Informationsfolder avseende Internovo Inc. (aktbilaga 128), till utvisande av att Internovo var ett etablerat amerikanskt bolag med fokus på internationell affärsutveckling.
176. Faxmeddelande från Klaus Mengelbier-Hinze, Internovo Inc., till Börje Ramsbro den 10 augusti 1993 (aktbilaga 172), till styrkande av att Internovo på ett tidigt stadium visade intresse av en investering i Koncernen på för Börje Ramsbro gynnsamma villkor.
177. Brev från Ulf Fredriksson och Lennart Järvengren, Sveatornet/Sparbanken Sverige AB, till Börje Ramsbro den 11 augusti 1993 (aktbilaga 173), till styrkande av att Sparbanken rådde Ramsbro att avstå från vidare kontakter med potentiella intressenter.
178. Faxmeddelande från Klaus Mengelbier-Hinze, Internovo Inc., till Göran Collert, Sparbanken Sverige AB, den 17 november 1993 (aktbilaga 129), till styrkande av

BRATT | FEINSILBER | HARLING

- a. att Internovo var en seriös intressent till att förvärva Koncernen,
- b. att Internovo var villigt att acceptera en lösning där en mindre andel av lånen skrevs ner,
- c. att Internovo under hösten/vintern 1993 systematiskt bortmanövrerades från förhandlingar avseende ett förvärv av Koncernen.

179. Faxmeddelande från Stig Delaryd till Klaus Mengelbier-Hinze den 1 december 1993 (aktbilaga 130), till utvisande av att Nordquist och Företagskapital, utan Ramsbros vetskap, tillsammans med bankerna hade planlagt ett övertagande av Koncernen och att Ramsbro var försatt i en situation där han hårt pressades att underteckna ett avtal.

180. Faxmeddelande från Klaus Mengelbier-Hinze till representanter för Sveatornet AB den 1 december 1993 (aktbilaga 131), till styrkande av

- a. att Internovo så sent som 1 december 1993 var en seriös intressent till att förvärva Koncernen,
- b. att Internovo hade presenterat ett förslag till förvärv av Koncernen som innebar att Ramsbro skulle få skälig ersättning, att Internovo skulle betala av bankens lån samt tillföra nytt kapital till koncernen,
- c. att Internovo under hösten/vintern 1993 systematiskt bortmanövrerades från förhandlingar avseende ett förvärv av Koncernen.

181. Faxmeddelande från Klaus Mengelbier-Hinze, Internovo, till Stockholms tingsrätt den 1 december 1993 (aktbilaga 132), till styrkande av

- a. att Ramsbro skrev under avtalen den 3 december 1993 under hot om konkurs,
- b. att Internovo så sent som 1 december 1993 var en seriös intressent till att förvärva Koncernen,

- c. att Internovo under hösten/vintern 1993 systematiskt bortmanövrerades från förhandlingar avseende ett förvärv av Koncernen.

182. Brev från Samme Lindmark, Karolin Invest AB, till Börje Ramsbro den 20 oktober 1994 (aktbilaga 133), till styrkande av att Karolin Invest AB så sent som i november 1993 var en seriös intressent till att förvärva Koncernen.

183. Överklagande till länsrätten i Stockholms län över skattemyndighetens beslut om taxering den 10 november 1995 (aktbilaga 134), till styrkande av att den nya ledningen i System 3R, däribland VD Håkan Nordquist, var av uppfattningen

- a. att optionen tillkom för att ge banken en för kreditgivning normal säkerhet,
- b. att Ramsbro vid årsskiftet 1993/94 var ägare till åtminstone 90 % av aktierna i Holding,
- c. att Ramsbro hade möjlighet att kalla till bolagsstämma och undanröja eventuella beslut fattade genom fullmakten,
- d. att Ramsbro alltjämt hade rätt till utdelning på aktierna,
- e. att Ramsbro alltjämt hade möjlighet att ta in andra finansiärer,
- f. att den upprättade fullmakten att rösta för aktierna aldrig utnyttjades.

184. Länsrätten i Stockholms läns dom i mål nr S 1387-96, 30 december 1997 (aktbilaga 135), till styrkande av

- a. att Ramsbro vid årsskiftet 1993/94 var ägare till aktier i bolaget med mer än hälften av röstetalet,
- b. att optionen var att betrakta som en förstärkt säkerhet för bankens lån.

185. Yttrande till Kammarrätten i Stockholms län i mål nr 1922-1998, 2 juli 1999 (aktbilaga 136), underskriven av Håkan Nordquist, till styrkande av att Håkan Nordquist var av uppfattningen
- a. att Ramsbro vid årsskiftet 1993/94 var ägare till aktierna i Holding,
  - b. att Ramsbro alltjämt hade rätt att kalla till och rösta på bolagstämma när helst han önskade,
  - c. att Ramsbro alltjämt hade rätt till utdelning på aktierna.
186. Kammarrätten i Stockholms dom i mål nr 1922-1998, 15 februari 2001 (aktbilaga 137), med samma bevisstema som i punkt 184 avseende länsrättens dom.
187. Styrelseprotokoll i Företagskapital AB, 7 oktober 1993 (aktbilaga 60) med bilagd promemoria (aktbilaga 138), till styrkande av
- a. att Uno Alfredéen var direkt involverad i de bedömningar och beslut som föregick avtalet den 3 december 1993,
  - b. att Uno Alfredéen hade full insikt om planerna avseende övertagandet av Koncernen, samt
  - c. att den redan vid denna tidpunkt planerade investeringen förutsatte en vederlagsfri överföring av Ramsbros ägande i Holding.
188. Styrelseprotokoll i Företagskapital AB, 15 november 1993 (aktbilaga 62), till styrkande av
- a. att förslag till förvärv av Koncernen presenterades av Håkan Nordquist, Företagskapital och Industrifonden,
  - b. att en överenskommelse träffats med Bankerna om nedskrivning av lån samt omvandling av lån till konvertibler vid genomförande av förvärvet,

- c. att förvärvet vilade på förutsättningen att befintliga aktier i Koncernen skulle förvärfas för 1 krona,
  - d. att en konkursansökan kunde komma att ges in,
  - e. att Börje Ramsbro kunde komma att tvingas sälja sina aktier för 1 krona,
  - f. att Uno Alfredéen var direkt involverad i de bedömningar och beslut som föregick avtalet den 3 december 1993,
  - g. att Uno Alfredéen hade full insikt om planerna avseende övertagandet av Koncernen, samt
  - h. att Industrifondens VD var informerad om uppgörelsen med Bankerna och omständigheterna och förutsättningarna för det planerade förvärvet.
189. Protokoll från extra bolagsstämma i Holding, 3 december 1993 (aktbilaga 64), till utvisande av att Ramsbro antecknats som närvarande samt att han påståtts ha valt den nya styrelsen.
190. Brev från Börje Ramsbro till Sveatornet den 6 oktober 1993 (aktbilaga 240), till styrkande av att Börje Ramsbro annullerat köpeavtalet av den 18 juni 1993 avseende förvärv av i Holding befintliga varumärken och patent, och att IPR-tillgångarna därför återförts till Holding.
191. Holdings årsredovisning 1993 (aktbilaga 241) och Internationals årsredovisning 1993 (aktbilaga 32, underbilaga 2), till utvisande av att Holding i december 1993 sålt patent och varumärken till International varefter 15,5 miljoner kr återförts till International som koncernbidrag samt att transaktionerna ägde rum innan Holdings försäljning av aktierna i International till Industrifonden, Håkan Nordquist och Företagskapital.
192. Styrelsebeslut i Holding av den 28 januari 1994 (aktbilaga 3) och årsredovisning i Industrifonden 1993/1994 (aktbilaga 96) till styrkande av Industrifondens förvärv av den i målet aktuella aktieposten om 30 000 aktier i International.

193. Pantavtal av den 18 december 1989 (aktbilaga 73) samt pantavtal av den 14 april 1992 (aktbilaga 242), till styrkande av att Holdings (tidigare 3R Management AB:s) aktier i International samt aktierna i Holding var pantsatta som säkerhet för Sparbankens lån till Holding.
194. Spelreglerna mellan Börje Ramsbro och Erik Andersson (aktbilaga 243), till utvisande av att Börje Ramsbros och Erik Anderssons respektive arbetsuppgifter och funktioner i Koncernen var tydligt avtalsreglerade.
195. Brev från Börje Ramsbro till Sparbanken den 20 april 1993 (aktbilaga 244), till styrkande av att Börje Ramsbro som ägare till Holding hade substantiella invändningar mot Erik Anderssons agerande som VD, samt till styrkande av att Industrifondens dåvarande ordförande Uno Alfredéen träffade säljbolagsledarna i Koncernen under våren 1993.
196. Sparbankens beslutsunderlag av den 8 juni 1993 (aktbilaga 245), till styrkande av
- a. att det egna kapitalet i Holding var intakt,
  - b. att marknad, produktion, personal, organisation och sammanfattande bedömning var bra vid utvärdering av företagsprofil, samt
  - c. till styrkande av att banken hade information om att flera stora bolag var intresserade av att investera i Koncernen.
197. Sparbankens beslutsunderlag av den 18 november 1993 (aktbilaga 246), till styrkande av
- a. att det egna kapitalet i International var intakt,
  - b. att marknads- och framtidsutsikter bedömdes vara goda,
  - c. att System 3R:s företagsprofil avseende marknad, produktion och administration vid en sammantagen bedömning ansågs god, samt

- d. att Sveatornet förhandlat fram en rekonstruktion som innebar ett förvärv av Koncernen av Håkan Nordquist och Företagskapital utan kvarvarande ägarandel eller vederlag till Börje Ramsbro.
198. Brev från Börje Ramsbro till Sveatornet den 11 augusti 1993 (aktbilaga 247) jämte bilagt fax från Internovo av den 10 augusti 1993 (aktbilaga 172), till styrkande av att Börje Ramsbro informerade banken om att han vid tidpunkten hade kontakt med potentiella investerare.
199. Brev från Börje Ramsbro till Sveatornet den 13 september 1993 (aktbilaga 248), till styrkande av att Börje Ramsbro under längre tid diskuterat en förändrad ägarstruktur i System 3R samt att Börje Ramsbros önskan var att reducera sitt ägande till en minoritetspost.
200. Börje Ramsbros instruktioner till Lars Saxholm (aktbilaga 249) till utvisande av huvudlinjerna i den uppgörelse som Ramsbro sökte uppnå angående ägarförändringen i System 3R i slutet av november 1993.
201. Fax från Hans Dirtoft till Mikael Nordlander den 3 december 1993 (aktbilaga 43) samt fax från Mikael Nordlander till Hans Dirtoft och Håkan Nordquist den 3 december 1993 (aktbilaga 38), till styrkande av att rättshandlingarna den 3 december 1993 översänts och returnerats undertecknade per fax.
202. Brev från Börje Ramsbro till Sveatornet den 12 januari 1994 (aktbilaga 250), till styrkande av att Börje Ramsbro i tidsmässig nära anslutning till undertecknandet av rättshandlingarna den 3 december 1993, tydligt angivit att rättshandlingarna tillkommit genom otillbörligt tvång och hot om konkurs.
203. Det "hemliga avtalet" den 3 december 1993 (aktbilaga 61) till styrkande av att Håkan Nordquist och Företagskapital i det hemliga avtalet träffat en för Börje Ramsbro inte redovisad överenskommelse med bankerna om övertagandet av ägandet i Koncernen.
204. Fax från Håkan Nordquist och Företagskapital till Sveatornet den 12 oktober 1993 (aktbilaga 251) samt värderingen av den 12 oktober 1993 (aktbilaga 187/234) åberopas

- a. till gendrivande av Industrifondens påstående att värderingen upprättats av Börje Ramsbro (p. 1.2.44 i Industrifondens bevisuppgift av den 13 maj 1015), samt
  - b. till styrkande av att Håkan Nordquist och Företagskapital utformat och översänt sammanställningen och att de i förhållande till banken argumenterade för att övertagandet av koncernen skulle ske med utgångspunkt i en substansvärdering, och
  - c. att Håkan Nordquist och Företagskapital på förslag från banken skulle förvärva 90 % av aktierna i bolaget för en symbolisk summa om 1 krona.
205. Sparbankens konkursansökan den 15 november 1993 (aktbilaga 221) samt fax från Börje Ramsbro till Sveatornet den 15 november 1993 (aktbilaga 252), till styrkande av att banken i tidsmässig nära anslutning till ingivandet av konkursansökan ställde krav på överlämnade av de pantsatta aktierna i International för 1 krona.
206. Brev från Börje Ramsbro till Uno Alfredéen den 25 januari 1994 (aktbilaga 253), bekräftat i brev av den 7 mars 1994 (aktbilaga 254), till styrkande av att Uno Alfredéen vid Industrifondens förvärv av aktierna i International hade vetskap om omständigheterna vid tillkomsten av de av Börje Ramsbro undertecknade rättshandlingarna av den 3 december 1993.
207. Brev från Börje Ramsbro till Uno Alfredéen den 25 februari 1993 jämte bifogad översikt över koncernens organisation (aktbilaga 255) och brev av den 27 april 1993 (aktbilaga 256), kallelse till morgonmöte i Holdings styrelse den 15 april 1993 jämte till kallelsen bifogat material (aktbilaga 257), den av System 3R:s dotterbolagschefer den 16 april 1993 undertecknad sammanfattning av möte (aktbilaga 258) samt fax från Börje Ramsbro till Uno Alfredéen den 3 juni 1993 (aktbilaga 259), allt till styrkande av att Uno Alfredéen hade god inblick i Koncernens verksamhet och organisation vid Industrifondens förvärv av de 30 000 aktierna i International.
208. Brev från Håkan Rosander och Håkan Nordquist den 20 april 1994 (aktbilaga 260), brev från Håkan Nordquist till Peter Billic den 16 april 1994 (aktbilaga 261), fax från Håkan

BRATT | FEINSILBER | HARLING

Nordquist, Åke Hjalmarsson och Håkan Rosander den 7 juli 1994 (aktbilaga 262), samt delårsrapport från International den 31 augusti 1994 (aktbilaga 263), till styrkande av Koncernens positiva resultatutveckling vid tiden för ägarskiftet.

209. Stiftelsen Småföretagarfondens årsredovisning 1993 (aktbilaga 94) till styrkande av att stiftelsen Småföretagarfonden inte var ägare till aktier i Holding eller International.

210. Aktiebok för International (aktbilaga 105) till styrkande av

- a. att stiftelsen Småföretagarfonden aldrig var ägare till aktier i International, samt
- b. att nyemission i International den 25 februari 1994 genomfördes av Industrifonden.

211. Avvecklings- och förvaltningsavtal avseende stiftelsen Småföretagarfonden den 12 november 1993 (aktbilaga 86) till styrkande av att förvärvet av Holding stod i strid med det förvaltningsuppdrag som Företagskapital erhållit avseende portföljen Småföretagarfonden ägd av Industrifonden.

212. Brev till Näringsdepartementet från Bo Lundqvist, VD för Industrifonden, den 3 december 1993 (aktbilaga 95) till styrkande av att förvärvet av Holding stod i strid med det förvaltningsuppdrag som Företagskapital erhållit avseende portföljen Småföretagarfonden ägd av Industrifonden.

213. Förlikningsavtalet av den 8 mars 2000 (aktbilaga 23) till gendrivande av Industrifondens påstående att ett av International utformat ej underskrivet "Statement" (aktbilaga 228) ska ha utgjort bilaga till förlikningsavtalet (Industrifondens bevisuppgift p. 1.2.32). Bilagorna är – som framgår av avtalstexten – dels en återkallelsekrift till hovrätten, dels avtalet av den 3 december 1993 (aktbilaga 8).

Rättsutlåtanden

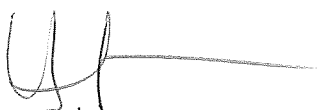
214. Rättsutlåtande av professor Per Samuelsson av den 28 augusti 2009 (aktbilaga 5).

215. Rättsutlåtande av professor Mårten Schultz av den 7 augusti 2012 (aktbilaga 16).

Stockholm den 2 mars 2016

Percy Bratt

Hanna Johansson